

Mastergradsoppgave
JUS399

Pant i immaterielle rettigheter

Bør immaterielle rettigheter kunne pantsettes særskilt,
og i så fall hvordan?

Kandidatnr: 18 65 80

Veileder: Silje Karine Nordtveit

Antall ord: 14 774

Leveringsfrist: 1. juni 2012

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	5
1.1	Om problemstillingen	5
1.2	Rammene for avhandlingen	7
1.2.1	Om immaterialrettighetene som behandles i avhandlingen	7
1.2.2	Ytterligere avgrensninger	9
1.2.3	Den videre fremstillingen	11
2	PANTELOVEN § 3-4	13
2.1	Hva omfattes av driftstilbehørspantet – særlig om rett til patentsøknad.....	13
2.2	Når omfattes immaterialrettighetene av driftstilbehørspantet?	17
2.2.1	Driftstilbehørspantet som et tingsinnbegrep.....	17
2.2.2	Vilkår om omsettelighet og bruk i næringsvirksomhet	21
3	BØR IMMATERIELLE RETTIGHETER KUNNE PANTSETTES SÆRSKILT?	23
4	ALTERNATIVER FOR UTFORMING AV REGELEN VED SÆRSKILT PANTSETTELSE.....	27
4.1	Fellesmomenter for de ulike alternativene, herunder overlapp samt rettslige og faktiske koblinger mellom immaterialrettigheter	27
4.2	Tingsinnbegrep eller enkeltvis pantsettelse?	29
4.3	Hvilke immaterialrettigheter bør kunne pantsettes enkeltvis?	31
4.3.1	Rammene for drøftelsen	31

4.3.2	Praktisk behov for enkeltvis pantsettelse	33
4.3.3	Rettslig egnethet for enkeltvis pantsettelse	36
4.4	Valgmulighet mellom enkeltvis pantsettelse og driftstilbehørspantsettelse for rett til patentsøknad, patent og planteforedlerrett	43
4.5	Fjerne kravet om bruk i næringsvirksomhet for driftstilbehørspantet	45
5	ANDRE NØDVENDIGE LOVENDRINGER	47
5.1.1	Hvilke immaterialrettigheter som inngår i driftstilbehøret	47
5.1.2	Når immaterialrettigheter omfattes av driftstilbehøret	47
5.1.3	Felles lovendringer for driftstilbehørspantsettelse og enkeltvis pantsettelse	49
6	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	50
7	KILDEREGISTER	52
7.1	Litteratur	52
7.2	Lover	53
7.2.1	Gjeldende lover	53
7.2.2	Opphevede lover	54
7.2.3	Utenlandske lover	54
7.3	Forskrifter	55
7.4	Forarbeider	55
7.4.1	Forkortelser	55
7.4.2	Fullstendig oversikt	55

7.5	Tolkningsuttalelser	56
7.6	Rettspraksis	56
7.7	Internettsider	56
7.7.1	Høringsnotatet	56
7.7.2	UNCITRALs retningslinjer	57
7.7.3	Lovkommentarer.....	57
7.7.4	Diverse nettsider	57

1 Innledning

1.1 Om problemstillingen

Virksomheter med immaterielle rettigheter kan skaffe kapital på flere måter. En investor kan for eksempel gis en eierandel i firmaet. Lån mot pant i virksomhetens immaterielle rettigheter er en annen måte å skaffe likviditet på. Slik avtalepantsettelse krever hjemmel i lov jf. panteloven § 1-2 andre ledd. Hjemmelen for avtalepantsettelse av immaterielle rettigheter er panteloven § 3-4 om næringsdrivendes driftstilbehør. I tillegg til immaterialrettigheter omfatter driftstilbehørspantet "maskiner, redskaper, innbo og annet utstyr" jf. andre ledd bokstav a). Også "undersøkelsesrett etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser" inngår i driftstilbehørspantet jf. bokstav c).

Problemstillingen for denne avhandlingen er om immaterielle rettigheter bør kunne pantsettes uavhengig av det øvrige driftstilbehøret og hvordan reglene i så fall kan utformes. Jeg har valgt å fokusere på de immaterielle rettighetene som fremgår av § 3-4 andre ledd bokstav b). Nærmere bestemt er dette rett til varemerke, sekundært forretningskjennetegn, patent, design, kretsmønster for integrerte kretser, planteforedlerrett, opphavsrett og rett til utøvende kunstneres fremføring av et verk.

Å skille ut disse immaterielle rettighetene som et eget panteobjekt vil føre til at flere typer virksomheter har anledning til å få lån mot sikkerhet i de immaterielle rettighetene sine. De immaterielle rettighetene kan for eksempel utgjøre hoveddelen av aktiva i virksomheter som anskaffer immaterialrettigheter for videresalg eller lisensiering. Også i virksomheter som utvikler immaterialrettigheter for salg og lisensiering, såkalte forsknings- og utviklingsvirksomheter ("FOU-virksomheter"), kan rettighetene utgjøre store verdier. Slike FOU-virksomheter finnes det flere av innenfor bioteknologi- og programvarebransjen.¹ Selv om det er stort behov for investeringskapital både ved anskaffelse og utvikling av immaterialrettigheter, kan rettighetene ikke pantsettes når de utgjør handelsvaren i en virksomhet.

For andre typer virksomheter, for eksempel produksjonsbedrifter av ulike slag, er det

¹ Jf. høringsnotatet punkt 2.1 (se kildeliste).

svært vanlig å opprette driftstilbehørspant. Disse virksomhetenes immaterielle rettigheter pantsettes derfor ofte,² og kan utgjøre store økonomiske verdier. Det er likevel ikke gitt at driftstilbehørspant er den pantsettelsesformen som best legger til rette for at det gis lån eller lånebetingelser som reflekterer immaterialrettighetenes reelle verdi. Som jeg utdyper i punkt 3 og 4, skyldes dette trolig flere ting. En av grunnene er at de immaterielle rettighetene automatisk følger med ved opprettelse av et driftstilbehørspant. Formålet med å etablere et driftstilbehørspant er som regel også å sikre drift av virksomheten fremfor å reise midler til investeringer.

Særskilt pantsettelse av immaterielle rettigheter ble ikke eksplisitt drøftet i forarbeidene til panteloven i 1970-78 eller ved Falkanger-utvalgets etterkontroll av pante- og konkurslovgivningen i 1993.³ Problemstillingen har imidlertid blitt belyst på ulike måter i teorien.⁴ I 1996 og i 2005 åpnet lovgiver for særskilt pantsettelse av andre verdifulle formuesgoder, se henholdsvis petroleumsloven § 6-2 første ledd og akvakulturloven § 20 første ledd. Justisdepartementet sendte så i februar 2012 ut et lovforslag om særskilt pantsettelse av nærmere bestemte immaterialrettigheter ("høringsnotatet") på høring. Høringsfristen er 1. juni 2012. Denne avhandlingen er ment som et innlegg i den pågående diskusjonen om immaterielle rettigheter bør kunne pantsettes særskilt. Derfor omtaler jeg flere steder, etter å ha konkludert i egne drøftelser, de løsningene som er fremsatt i høringsnotatet. Andre steder henviser jeg til høringsnotatet på samme måte som juridisk teori.

Også på internasjonalt plan fokuseres det på immaterialrettighetenes verdi som sikkerhetsobjekt. UNCITRAL, United Nations Commission on International Trade Law, vedtok i 2007 retningslinjer om sikkerhetsstillelse i andre formuesgoder enn fast eiendom. I 2010 kom et tillegg om sikkerhet i immaterielle rettigheter. Jeg bruker både retningslinjene fra 2007 ("retningslinjene") og fra 2010 ("tillegget") for å illustrere hvordan norske panteregler eventuelt kan endres. På samme måte trekker jeg inn dansk og svensk rett, uten at jeg gir noen detaljert fremstilling av disse landenes

² Jf. Wold 2006a s. 627.

³ Jf. NUT-1970-2 Rådsegn 8 s. 83-85 (heretter "Rådsegn 8"), Ot.prp. nr. 39 (1977-78) (heretter "prp.39") s. 51 flg. og NOU 1993 nr. 16.

⁴ Se blant andre Skoghøy 1997, Wold 2006a og Dyb-Halleraker 2010.

lovgiving.

1.2 Rammene for avhandlingen

1.2.1 Om immaterialrettighetene som behandles i avhandlingen

Panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b) omfatter "rett til varemerke, sekundært forretningskjennetegn, patent, design, kretsmønster for integrerte kretser og planteforedlerrett og ervervet opphavsrett, herunder rett til utøvende kunstneres fremføring av et verk". Ordlyden viser at oppstillingen er uttømmende.⁵

Bestemmelsen gir ikke hjemmel for å pantsette immaterielle rettigheter som har virkning utenfor Norge. Derfor avgrenser jeg mot å vurdere om rettigheter med virkning i utlandet bør kunne pantsettes.⁶

Av særloven for den enkelte immaterialrett fremgår det at innehaver av rettigheten har en enerett til kommersiell utnyttelse av rettigheten.⁷ Det er eneretten til kommersiell utnyttelse av immaterialrettigheten driftstilbehørspanthaver har "rett til" etter panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b).⁸ For varemerker, patent, design og planteforedlerrett angir navnet på rettigheten hva eneretten til kommersiell utnyttelse knytter seg til. Patenter knytter seg for eksempel til utnyttelse av oppfinnelser og planteforedlerrett til utnyttelse av en plantesort. Det er imidlertid vanskeligere å se ut fra navnet til de øvrige fire immaterialrettighetene i bokstav b) hva som er rettighetens gjenstand. Disse krever derfor en kort forklaring.

Rett til sekundære forretningskjennetegn knytter seg til andre kjennetegn ved en næringsvirksomhet enn det offisielle firmanavnet jf. foretaksnavneloven § 1-1 første ledd. Sekundære forretningskjennetegn inneholder likevel ofte en forkortet versjon foretaksnavnet, eksempelvis Statoil (Den Norske Stats Oljeselskap AS).⁹ Kjennetegnene kan også være "...en akustisk lyd eller en helt særpregt klesdrakt for

⁵ Jf. også Rt. 1992 s. 1629 Kunderegisterdommen s. 1633.

⁶ Se høringsnotatets lovforslag § 4-12 andre ledd for pantsettelse av "utenlandske" rettigheter.

⁷ Jf. vml. § 1 første ledd jf. § 4, ftnavn. § 1-1 første ledd jf. kapittel 3, patl. § 1 første ledd første punktum, dsl. § 1 første ledd jf. § 9, krml. jf. §§ 2 og 3 og plfl. § 3 første ledd jf. § 1 første ledd.

⁸ For enkelhets skyld omtaler jeg dette som "pantsettelse av immaterialrettigheter", ikke "pantsettelse av eneretten til kommersiell utnyttelse av immaterialrettigheter".

⁹ Eks. er fra note 8 til ftnvl. § 1-1 fra Rettsdata v/ Stephan L. Jervell (7. februar 2012).

de ansatte i en virksomhet”.¹⁰ Kretsmønsterretten gjelder for integrerte kretser, som finnes i datamaskiner, nettbrett, mobiltelefoner, i styringssystemer for fly og i lignende teknologi.¹¹ Opphavsrett kan knytte seg til alt fra bøker, muntlige foredrag, kart og datamaskinprogrammer jf. åndsverkloven § 1 andre ledd. Rett til utøvende kunstners fremføring av et verk gjelder musikere, skuespillere og andre kunstneres¹² fremføring samt opptak av fremføringen jf. åndsverkloven § 42.

Hovedproblemstillingen for avhandlingen er om hjemmelen for å pantsette immaterielle rettigheter bør endres og hvordan dette kan gjøres. Det er dermed ikke nødvendig for drøftelsene i punkt 3 og 4 å angi vilkårene for at eneretten til kommersiell utnyttelse oppstår. Dette gjelder for alle immaterialrettighetene i panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b).

Innenfor avhandlingens rammer er det heller ikke nødvendig å angi omfanget av eneretten til kommersiell utnyttelse av varemerker, sekundære forretningskjennetegn, patent, design, kretsmønsterrett og planteforedlerrett. Opphavsrett og rett til utøvende kunstners fremføring av et verk har imidlertid noen særpreg som krever at eneretten til kommersiell utnyttelse av disse beskrives nærmere. Det er den økonomiske verdien av opphavsretten som kan pantsettes, ideelle rettigheter etter åndsverkloven § 3 kan ikke pantsettes jf. § 39 første ledd jf. panteloven § 1-3 andre ledd. Nærmere bestemt er det eneretten til å kontrollere fremstilling av eksemplar av åndsverket og offentliggjøring av åndsverket etter § 2 som er aktuell å pantsette.¹³

Også når det gjelder ”rett til ... utøvende kunstneres fremføring av et verk” i panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b) er det den økonomiske verdien av eneretten som inngår i driftstilbehørspantet. Den siterte ordlyden i § 3-4 omfatter i alle fall retten til å fremstille eksemplar av opptaket etter åndsverkloven § 42 første ledd bokstav b).¹⁴ Retten til å kontrollere offentliggjøring av fremføringen og av opptaket etter

¹⁰ Jf. Ot.prp.nr.50 (1984-1985) s. 91.

¹¹ Ot.prp.nr.34 (1989-1990) s. 5 og 6 lister opp datamaskiner og fly, resten er mine eksempler.

¹² Jf. Ot.prp.nr.26 (1959-1960) s. 91.

¹³ Jf. også Rognstad/Lassen 2009 s. 150.

¹⁴ Jf. også prp.39 s. 52.

åndsverkloven § 42 første ledd bokstav c) omfattes også.¹⁵ Videre er ordlyden "rett til ... utøvende kunstneres fremføring av et verk" i panteloven § 3-4 også vid nok til å omfatte kunstnerens vederlagskrav for avspilling av lydopptak etter åndsverkloven § 45 b. Forarbeidene nevner imidlertid ikke denne retten.¹⁶ Systemet i panteloven er riktignok at pengekrav skal pantsettes etter panteloven §§ 4-4 eller 4-10. Etter mitt skjønn må det likevel være avgjørende at ordlyden i § 3-4 er vid nok til å omfatte vederlagsretten.¹⁷

1.2.2 Ytterligere avgrensninger

Det finnes også andre immaterialrettsposisjoner av økonomisk verdi enn de enerettene jeg behandler her. Avhandlingens omfang tillater imidlertid ikke at jeg drøfter om også disse bør kunne pantsettes. Dette gjelder blant annet firmanavn.¹⁸ Jeg drøfter ikke heller ikke om domenenavn bør kunne pantsettes. Domenenavn er adressen til et nettsted på world wide web - www.¹⁹ Andre verdier som ikke kan pantsettes er "know-how", som er en spesiell innsikt i produksjonsprosesser, teknikk, markedsføring og lignende.²⁰ De økonomiske verdier et firma har på bakgrunn av sitt renommé, sin kundekrets eller innarbeidet firmanavn ("goodwill") kan heller ikke pantsettes.²¹ Jeg drøfter heller ikke om alle opphavsrettslignende rettigheter etter åndsverksloven kapittel 5 eller rettsposisjoner etter markedsføringsloven bør kunne pantsettes.²² Der jeg trekker inn markedsføringsloven, er dette kun som et argument underveis i drøftelsene.

Hvorvidt man skal fjerne pantsettelsesadgangen for noen av de rettighetene som i

¹⁵ Jf. også prp.39 s. 52.

¹⁶ Prp.39 s. 52.

¹⁷ Jf. også Wold 2006a s. 619, Rognstad/Lassen 2009 s. 369 og Sandvik/Krüger/Giertsen 1982 s. 80-81. Motsatt: Skoghøy 2008 s. 67.

¹⁸ Firmanavn kan ikke pantsettes jf. prp.39. s. 114. Det er heller ikke foreslått i høringsnotatets to lovforslag.

¹⁹ Jf. Rt. 2004 s. 1474 "Domenenavnet volvoimport.no" avsn. 31. Høringsnotatet foreslår ikke at domenenavn bør kunne pantsettes.

²⁰ Jf. prp.39. s. 52. Ikke foreslått pantsettelsesadgang for "know-how" i høringsnotatet.

²¹ Jf. www.sprakradet.no (25. april 2012). Høringsnotatet foreslår ikke at "goodwill" bør kunne pantsettes.

²² Både primært og sekundært lovforslag i høringsnotatet åpner for pantsettelse av katalogvernet i åvl. § 43 og rett til lyd- eller filmopptak i § 45, men ikke rettsposisjoner etter markedsføringsloven.

dag kan pantsettes, slik noen foreslår,²³ er heller ikke i kjernen av min problemstilling. Jeg avgrenser også mot å drøfte om immaterialrettigheter knyttet til løsøre som brukes i landbruks- og fiskerinæringen bør kunne pantsettes sammen med dette løsøret etter §§ 3-9 og 3-10.²⁴ Første del av panteloven § 3-4 tredje ledd om salgspant i "løsøre" er heller ikke av interesse for denne avhandlingen. Det samme gjelder fjerde ledd i § 3-4 om "tilbehør til fast eiendom". Problemstillinger knyttet til utlegg, tvangsrealisasjon og konkurs trekkes bare inn i den grad de utgjør argumenter underveis i drøftelsene.

Etter panteloven § 3-4 første ledd er det kun "[n]æringsdrivende" som kan pantsette immaterielle rettigheter. Dette er norske registrerte foretak, norskregistrerte utenlandske foretak ("NUFer") samt rettssubjekter som driver sosiale, humanitære og lignende institusjoner uten sikte på fortjeneste jf. panteloven § 3-5 og pantelovforskriften § 1. Fordi det trolig er mest praktisk for bedrifter å pantsette immaterialrettigheter som sikkerhet for lån, avgrenser avhandlingen mot de sistnevnte institusjonene. Av hensyn til avhandlingens omfang tar jeg heller ikke opp om kun næringsdrivende bør kunne pantsette immaterialrettigheter særskilt.

Plasshensyn er også grunnen til at jeg ikke drøfter om den eventuelle lovhjemmelen for særskilt pantsettelse bør plasseres i panteloven eller i særlovgivningen. Det er også grunnen til at jeg ikke utformer et konkret lovforslag for særskilt pantsettelse.

Jeg kunne også ha drøftet om konsumpsjon av rettighetshavers distribusjonsrett inntreffer ved pantsettelse av en gjenstand som er beskyttet av en immaterialrett.²⁵ Hvis konsumpsjon ikke inntreffer, kreves rettighetshavers samtykke for at pantet kan realiseres. Konsumpsjonsreglene kan best forklares med et eksempel. Dersom en oppfinner frivillig bringer et fysisk eksemplar av oppfinnelsen i omsetning innenfor EU/EØS-området, opphører ("konsumeres") hans rett til å kontrollere videre

²³ Jf. Skoghøy 1997 s. 945.

²⁴ Wold 2006a stiller i note 10 på s. 616 spørsmålstegn ved hvorfor rettigheter med tilknytning til løsøre som brukes i landbruks- og fiskerinæringen ikke kan pantsettes etter §§ 3-9 og 3-10.

²⁵ Jf. Vml. § 6, patl. § 3 tredje ledd nr. 2, ds. § 12, kretsm. § 3 annet ledd, plfl. § 3 fjerde ledd, åvl. § 19 og § 42 tredje ledd. Se Ot.prp.nr.15 (1994-95) s. 123 om konsumpsjon av opphavsrett ved pantsettelse.

distribusjon av dette eksemplaret av oppfinnelsen.²⁶ Spørsmålet om konsumpsjon oppstår imidlertid både ved driftstilbehørspantsettelse og særskilt pantsettelse. Slik jeg ser det, er heller ikke regler om distribusjon av fysiske ting av betydning for hvordan de immaterielle rettighetene bør kunne pantsettes.

1.2.3 Den videre fremstillingen

Rammene for avhandlingen er nå på plass. Dermed er det naturlig å starte i punkt 2 med en gjennomgang av hovedtrekkene i panteloven § 3-4 som er interessante for den senere drøftelsen. Hva som omfattes av driftstilbehørspantet er temaet i punkt 2.1. Der drøfter jeg om "rett til ... patent" kan tolkes utvidende til å omfatte rett i henhold til innlevert patentsøknad som ikke er ferdig behandlet. Deretter gir jeg i punkt 2.2 en oversikt over når immaterialrettighetene omfattes av driftstilbehørspantet. Nærmere bestemt forklarer jeg i punkt 2.2.1 hva det betyr at driftstilbehørspantet er et tingsinnbegrep. Deretter går jeg i punkt 2.2.2 gjennom vilkårene om at rettighetene må kunne avhendes og brukes i næringsvirksomhet for at de skal inngå i driftstilbehørspantet.

Etter at jeg er ferdig med omtalen av panteloven § 3-4, drøfter jeg i punkt 3 om immaterielle rettigheter bør kunne pantsettes særskilt. Deretter går jeg i punkt 4 inn på de ulike måtene man kan utforme reglene om særskilt pantsettelse av immaterielle rettigheter på. I punkt 4.1 gir jeg en oversikt over hvordan de ulike rettighetene kan overlappe hverandre samt være rettslig og faktisk sammenkoblet. Dette er relevant både for drøftelsen i punkt 4.2 om en ny pantehjemmel bør utformes som tingsinnbegrep eller som enkeltvis pantsettelse, og for drøftelsen i punkt 4.3 om hvilke immaterielle rettigheter som bør kunne pantsettes enkeltvis.

Jeg starter drøftelsen av hvilke immaterielle rettigheter som bør kunne pantsettes enkeltvis med å angi rammene for min vurdering, se punkt 4.3.1. Deretter klargjør jeg det praktiske behovet for enkeltvis pantsettelse i 4.3.2, før jeg drøfter rettighetenes rettslige egnethet for enkeltvis pantsettelse i punkt 4.3.3.

²⁶ Jf. patl. § 3 tredje ledd nr. 2. Se også Stenvik 2006 s. 337-338.

Når jeg har konkludert med hvilke rettigheter det er aktuelt å pantsette enkeltvis, drøfter jeg i punkt 4.4 et tredje alternativ. Dette alternativet er å gi partene en valgmulighet mellom enkeltvis pantsettelse og driftstilbehørspantsettelse. Deretter vurderer jeg i punkt 4.5 om kravet om bruk i næringsvirksomhet bør fjernes for immaterielle rettigheter som inngår i driftstilbehøret. Videre tar jeg opp noen andre nødvendige lovendringer i punkt 5. Disse lovendringene henger sammen med uklarhetene ved panteloven § 3-4 som jeg påpeker i punkt 2. Til slutt kommer mine avsluttende bemerkninger i punkt 6.

2 Panteloven § 3-4

2.1 Hva omfattes av driftstilbehørspantet – særlig om rett til patentsøknad

Som nevnt i punkt 1.2.1, er det eneretten til kommersiell utnyttelse av de enkelte immaterialrettighetene som omfattes av driftstilbehørspantet. Dette gjelder både dersom rettighetshaver/pantsetter har eiendomsrett til hele immaterialrettigheten eller til en ideell andel av rettigheten ved sameie. Dersom "rett til" i panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b) leses isolert, omfatter driftstilbehørspantet også alle former for begrensede rettigheter. Tredje ledd forutsetter imidlertid at dette kun gjelder "overførbar bruksrett". Det vil i praksis si lisensrettigheter.²⁷

Dersom pantet tiltres før innlevert søknad om varemerke-, patent-, design- og planteforedlerrett er ferdig behandlet, oppstår spørsmålet om "rett til" kan tolkes utvidende. Hvis ordlyden kan tolkes utvidende, omfatter driftstilbehørspantet den rettigheten som oppstår dersom slik søknad fører frem.²⁸ Jeg fokuserer kun på rett i henhold til innlevert patentsøknad ("rett til patentsøknad").²⁹ De fleste av argumentene under kan likevel også være relevante for innlevert søknad om varemerke, design og planteforedlerrett. Grunnen til at jeg kun behandler rett til patentsøknad er at det er disse søknadene det er størst praktisk behov for å pantsette. Det tar syv måneder før man mottar første vurdering av patenterbarhet av Patentstyret og deretter ett til to år før patentet eventuelt meddeles.³⁰ I denne perioden kan det i større grad enn for de andre registrerbare rettighetene være behov for kostnadskrevende testing og utvikling av produktet eller prosessen man har søkt patent for. Pantsettelse kan da være en rask måte å skaffe kapital på. Det kan særlig være aktuelt å pantsette rett til patentsøknad for gründervirksomheter som kun utvikler et patent om gangen og som ikke har annet å pantsette.³¹

²⁷ Stenvik 2006 s. 454 mener at panterett også omfattes av driftstilbehøret. Wold 2006a s. 621 mener, i likhet med meg, at panterett ikke inngår i driftstilbehørspantet.

²⁸ Av plasshensyn drøfter jeg ikke om ordlyden "rett til" skal tolkes utvidende til å omfatte rettigheter som ikke er søkt registrert eller som ikke er innarbeidet. Se heller høringsnotatet punkt 2.4.1.

²⁹ Rett til å søke patent og få meddelt patent dersom søknad er innlevert og patentvilkårene er oppfylt, er kjernen av oppfinnerretten jf. Stenvik 2006 s. 270. Oppfinnerretten oppstår automatisk og formløst ved frembringelsen av en oppfinnelse jf. samme sted s. 269.

³⁰ Jf. <http://www.patentstyret.no/no/Patent/Soknadsbehandling> (10. mai 2012).

³¹ Jf. høringsnotatet punkt 4.1.2.

En annen grunn til at det kan være interessant å avgjøre om rett til patentsøknad kan pantsettes i Norge, er at det er en slik adgang i svensk og dansk rett. Verken dansk eller svensk rett krever hjemmel i lov for pantsettelse.³² Likevel lister den svenske patentlagen opp "svensk patentansökan" som et formuesgode som kan pantsettes i § 94 andre ledd nr. 1. Den danske tinglysningsloven § 47 c stk. 3, nr. 7 omtaler "rettigheder i henhold til patentloven" som et panteobjekt. Rett til patentsøknad kan utnytted økonomisk i Danmark, så dansk teori antar at rett til patentsøknad kan pantsettes.³³ Før jeg kan starte drøftelsen av om "rett til ... patent" i panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b) kan tolkes utvidende, er det nødvendig å forklare mitt utgangspunkt for drøftelsen.

I stedet for å drøfte om "rett til ... patent" i b) kan tolkes utvidende kunne jeg ha drøftet om innleverte patentsøknader kan regnes som "annet utstyr" i a). Denne ordlyden ble drøftet i Rt. 1992 s. 1629 Kunderegisterdommen, hvor flertallet i Høyesterett kom til at et regnskapsfirmas kundeliste var "annet utstyr". Jeg kommer tilbake til dommen senere i dette avsnittet og i avsnitt 4.3.3 om rettighetenes rettslige egnethet for enkeltvis pantsettelse. Her er det tilstrekkelig å påpeke at rett til patent er nevnt i den uttømmende oppramsingen av immaterialrettigheter i bokstav b). Det er ikke rett til et kunderegister. Da er det etter min mening mest i tråd med ordlyden i panteloven § 3-4 andre ledd å drøfte om "rett til ... patent" kan tolkes utvidende.

Verken forarbeidene eller rettspraksis gir noen direkte veiledning for spørsmålet om "rett til ... patent" kan tolkes utvidende. En utvidende tolkning gir riktignok panthaver rett til dekning i ytterligere økonomiske verdier på bekostning av usikrede kreditorer.³⁴ Imidlertid kan en utvidelse av formuesmassen som kan pantsettes også føre til økt kreditt, som muliggjør økt avkastning av virksomheten. Det kan også være til gunst for de usikrede kreditorene. Hensynet til de usikrede kreditorene kan da neppe tillegges avgjørende vekt ved spørsmålet om det er rom for en utvidende tolkning av "rett til ... patent".

³² Jf. Skoghøy 1997 s. 944-945.

³³ Jf. Schovsbo/Rosenmeier 2011 s. 289. Se også Iversen/Kristensen 2010 s. 391.

³⁴ Jf. også Justiskomiteens generelle bemerkninger i kapittel II "Bakgrunnen for og hovedinnholdet i pantelovutkastet" i Innst. O. nr. 19 (1979-80).

En innvending mot å la rett til patentsøknad omfattes av driftstilbehøret er at det ikke er gitt at en patentsøknad fører frem. Risikoen for at patentsøknad ikke fører frem kan imidlertid minskes ved at virksomheten/pantsetter ber Patentstyret foreta en såkalt forundersøkelse. Det er en foreløpig vurdering av om vilkårene for meddelelse av patent er oppfylt.³⁵ Selv om denne vurderingen kun baserer seg på allment tilgjengelig informasjon, gir den en indikator på om det er grunn til å tro at patentsøknaden vil føre frem. Etter min mening kan man dermed ikke utelukke pantsettelse av rett patentsøknad på grunn av risikoen for at patent ikke meddeles.

I tiden før en søknad om patent godkjennes kan det hevdes at søknaden kun gir uttrykk for den spesielle innsikten man har opparbeidet seg i utviklingen av produktet eller prosessen man søker patent om. Slik "know-how" er ikke patenterbar.³⁶ Et lignende argument var anført av regnskapsbyråets konkursbo i Rt. 1992 s. 1629 Kunderegisterdommen. Konkursboet mente blant annet at fordi regnskapsfirmaets kundeliste burde likestilles med "know-how", var det konkursboet og ikke driftstilbehørspanthaver som hadde rett på vederlaget etter konkursboets salg av kundelisten. Flertallet på fire mente at driftstilbehørspanthaver hadde rett på en eksklusiv tilgang til kundelisten og tilkjente derfor driftstilbehørspanthaver vederlaget for salget av kundelisten. Én dommer mente det ikke var hjemmel i panteloven § 3-4 andre ledd bokstav a) om "annet utstyr" for å gi panthaver en eksklusiv rett på kundelisten. Det interessante for drøftelsen her er at retten var enige om at lagringsmediumet ikke var avgjørende og at kunderegisteret ikke kunne likestilles med "know-how". Begrunnelsen for at kundelisten ikke kunne regnes som "know-how" var at kundelisten var et håndgripelig og avgrenset retts gode som i større grad enn "know-how" var knyttet til virksomheten".³⁷ Fordi patentsøknaden beskriver omfanget av patentet som eventuelt meddeles, er også rett til patentsøknad et håndgripelig og klart avgrenset retts gode. Patentsøknaden kan ha en tilknytning til virksomheten dersom den angår utbedring av en eksisterende oppfinnelse eller løsnere som allerede er driftstilbehørspantsatt. Søknaden kan også ha en tilknytning til virksomheten dersom den gjelder en patenterbar oppfinnelse som arbeidsgiver har

³⁵ Jf. <http://www.patentstyret.no/no/Tjenester/Forundersokelser/Patent-oversikt/Vurdering-av-patenterbarhet> (29. mai 2012).

³⁶ Jf. prp.39. s. 52.

³⁷ Jf. s. 1633.

rett til å overta eller utnytte etter arbeidstakeroppfinnelsesloven § 4 jf. § 1.³⁸ Rett til patentsøknad kan da ikke likestilles med "know-how", slik at dette ikke er et moment mot utvidende tolkning av "rett til ... patent".

Videre er det visse likhetstrekk mellom rett til patentsøknad og rett til patent. Den som har fått meddelt et patent, har et straffe- og erstatningsrettslig vern mot andres inngrep i eneretten til patentet etter patentloven §§ 57-59. Tilsvarende har den som har levert inn patentsøknad et vern mot andres urettmessige bruk av oppfinnelsen i drifts- eller næringsvirksomhet i patentloven § 60. Både den som har rett til søknad om patent og den som har rett til et meddelt patent har vern mot andres etterligning etter markedsføringsloven § 30.³⁹ Markedsføringsloven § 25 om god forretningsskikk gir også et visst vern. Når et patent meddeles, regnes dessuten eneretten fra å være oppstått på tidspunktet for innlevering av søknaden jf. § 40 første ledd. At den som har levert en patentsøknad har en slik eksklusivitet til oppfinnelsen i saksbehandlingstiden, tilsier dermed at man ikke fjerner seg langt fra ordlydens kjerne om enerett til meddelt patent om man foretar en utvidende tolkning.

En oppfinnelse tas også ofte i bruk allerede ved innleveringen av søknaden.⁴⁰ I realiteten er det da liten forskjell mellom tidspunktet når patentsøknaden er til behandling og tiden etter at patentet er meddelt. I tillegg kan både enkeltforfølgende kreditor og konkursboet kan ta beslag i retten til en innlevert patentsøknad jf. dekningsloven § 2-2.⁴¹ Det gir dermed god sammenheng i lovverket om man også kan pantsette rett til patentsøknader.

Følgende uttalelse fra Justisdepartementets lovavdeling kan være støttemoment for en utvidende tolkning: "...meddelte patenter, lisensrettigheter i et patent og *rettigheter i.h.t. innlevert patentsøknad* kan i utgangspunkt bli pantsatt" (min kursivering).⁴² At pantsettelsesadgangen kun gjelder i "utgangspunktet" skyldes at de

³⁸ Et hovedvilkår for at det skal oppstå en rett for arbeidsgiveren, er at utnyttelsen av oppfinnelsen faller innenfor bedriftens virkeområde jf. Stenvik 2006 s. 275. Der gir han også en oversikt over innholdet i arbeidsgivers rett i arbeidstakeroppfinnelsesloven § 4.

³⁹ Jf. Ot.prp.nr.57 (1971-1972) s. 27-28.

⁴⁰ Jf. høringsnotatet punkt 2.4.1.

⁴¹ Jf. også Stenvik 2006 s. 455.

⁴² JDLOV-1983-3998.

øvrige pantsettelsesvilkårene deretter gjennomgås.

Etter dette mener jeg at ordlyden "rett til ... patent" i § 3-4 andre ledd bokstav b) kan tolkes utvidende, slik at rett til innlevert søknad om patent også inngår i driftstilbehørspantet.⁴³

Når jeg i punkt 3 drøfter om immaterielle rettigheter bør kunne pantsettes særskilt omfattes også rett til patentsøknad, selv om dette ikke alltid kommer uttrykkelig frem. I punkt 4.3.3 om rettslig egnethet for enkeltvis pantsettelse kommer det imidlertid tydeligere frem at jeg også skriver om rett til patentsøknad.

2.2 Når omfattes immaterialrettighetene av driftstilbehørspantet?

2.2.1 Driftstilbehørspantet som et tingsinnbegrep

Driftstilbehørspant er et såkalt tingsinnbegrep, hvor panteretten gjelder driftstilbehøret "i sin helhet, slik det er til enhver tid jf. panteloven § 3-4 femte ledd første punktum. Dette gjelder for hele virksomheten eller for den enkelte driftsmessig adskilte avdeling jf. andre punktum. Når en virksomhet oppretter et driftstilbehørspant inngår dermed alle eksisterende og fremtidige immaterialrettigheter, på lik linje med formuesgodene i bokstav a) og c), automatisk og uten nærmere spesifisering. Det er ikke hjemmel for å holde noen av immaterialrettighetene utenfor pantet. Når en virksomhet som har pantsatt sitt driftstilbehør kjøper en immaterialrett inngår denne rettigheten i driftstilbehørspantet når selgerens hevings- og stansingsrett er avskåret. Dette følger av en innarbeidet rettsoppfatning om likebehandling av panthaver og øvrige kreditorer.⁴⁴ Hevings- og stansingsretten for immaterielle rettigheter avskjæres fra det tidspunktet avtalen gir kjøperen/pantsetteren rett til å utnytte rettigheten.⁴⁵

Rettigheter som skapes av virksomheten selv inngår i driftstilbehørspantet når rettigheten oppstår. Kretsmønsterretten inngår dermed i driftstilbehøret ved

⁴³ Jf. Stenvik 2006 s. 454 og s. 270 sier at "rett til ... patent" i pantel. § 3-4 andre ledd bokstav b) "antakelig" ikke omfatter rett til innlevert patentsøknad, men drøfter ikke en utvidende tolkning.

⁴⁴ Bla. uttrykt i Skoghøy 1997 s. 943. Kan leses ut av kjl. § 54 fjerde ledd jf. § 61 andre ledd for løsøre.

⁴⁵ Jf. også Skoghøy 1997 s. 943.

frembringelsen.⁴⁶ Varemerkeretten omfattes når varemerket er innarbeidet eller registreringen kunngjøres.⁴⁷ Driftstilbehørspantet favner om rett til sekundære forretningskjennetegn når kravene til innarbeidelse er innfridd.⁴⁸ Både patent, designrett og planteforedlerrett omfattes av pantet når registreringen kunngjøres.⁴⁹ Opphavsrett skiller seg fra de rettighetene jeg nå har nevnt ved at opphavsretten må erverves av panthaver for å inngå i pantet jf. panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b). Ordlyden ”ervert opphavsrett, *herunder* rett til utøvende kunstners fremføring av et verk” (min kursivering) tyder på at ervervskravet også gjelder for rett til utøvende kunstners fremføring av verk. Ervervskravets hensikt er blant annet å hindre at alt opphavsmannen skaper omfattes av driftstilbehørspantet, slik at han blir tvunget til å utgi verk han ikke ønsker å utgi.⁵⁰ Dette hensynet gjør seg i like sterk grad gjeldende for rett til utøvende kunstners fremføring av et verk. Derfor mener jeg at ervervskravet også gjelder for rett til utøvende kunstners fremføring av et verk.⁵¹

I praksis betyr ervervskravet at opphavsmannen eller kunstneren kan pantsette sine rettigheter ved å opprette et aksjeselskap som han selger eller lisensierer rettighetene til.⁵² Et forlag eller plateselskap må kjøpe eller lisensiere rettigheter fra forfattere og musikere for å pantsette rettighetene. Opphavsrett og rett til utøvende kunstners fremføring kan også skapes som en del av et arbeidsforhold. Hvorvidt rettighetene erverves av arbeidsgiver, beror i hovedsak på en tolkning av arbeidsavtalen eller andre avtaler mellom partene.⁵³ For datamaskinprogrammer er det lovfestet i åndsverkloven § 39 g at opphavsretten går over til arbeidsgiver, med mindre ikke noe annet er avtalt. Ordlyden ”ervert” i panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b) omfatter også tilfeller hvor enerett arves av innehaver av et enkeltmannsforetak eller testamenteres til et foretak. Utlegg eller annen tvangsforfølgning i arvede rettigheter er imidlertid forbudt etter åndsverkloven § 39 i.

⁴⁶ Jf. kretsm. l. § 5 første ledd.

⁴⁷ Jf. vml. § 3 tredje ledd og § 22 første ledd.

⁴⁸ Jf. ftnavn. l. § 1-1 tredje ledd andre punktum.

⁴⁹ Jf. patl. § 21 andre ledd, dsl. § 18 første ledd og plfl. § 10 andre ledd.

⁵⁰ Jf. prp. 39. s. 52 og Skoghøy 2008 s. 66.

⁵¹ Jf. også Wold 2006a s. 620 og høringsnotatet punkt 2.4.1. Mer uklare: Skoghøy 2008 s. 66-67 og Sandvik/Krüger/Giertsen 1982 s. 80-81.

⁵² Jf. Wold 2006a s. 620.

⁵³ Jf. Rognstad/Lassen 2009 s. 360-363, som også omtaler relevante tolkningsmomenter.

Forarbeidene til åndsverksloven begrunner ikke dette forbudet.⁵⁴ Trolig skyldes utleggsforbudet at arvingene eller opphavsmannen selv ved testament skal bestemme over offentliggjøringen av verket.⁵⁵ Når en næringsdrivende med vitende og vilje har opprettet et driftstilbehørspant, er det ikke sikkert at denne begrunnelsen gjør seg like sterkt gjeldende. Det avgjørende må etter min mening være det vernet som ligger i at rettighetene ikke omfattes av driftstilbehørspantet hvis de ikke brukes eller er ment for bruk i næringsvirksomheten. Jeg mener derfor at opphavsrett og rett til utøvende kunstners fremføring av et verk også kan pantsettes når disse rettighetene er arvet.⁵⁶

Registrerte varemerker, patent, design eller planteforedlerrett som beholdes av virksomheten kan potensielt forbli en del av driftstilbehøret i hele registreringstiden.⁵⁷ Innarbeidede varemerker og sekundære forretningskjennetegn forblir pantsatt så lenge vilkårene for innarbeidelse er innfridd. Kretsmønsterrett, opphavsrett og rett til utøvende kunstners fremføring av et verk er en del av driftstilbehøret i hele rettighetens vernetid.⁵⁸ Forutsetningen er at ingen av disse rettighetene erklæres ugyldige ved dom eller forvaltningsvedtak og at pantet ikke innfris.

Panteloven § 3-7 første og tredje ledd angir når rettigheter som selges eller skiftes ut på sikringsstadiet går ut av driftstilbehørspantet. Salget eller utskiftningen må være "i samsvar med forsvarlig drift og ikke vesentlig forringe... panthaverens sikkerhet" jf. første ledd. Dette betyr at panteretten faller bort ved salg og utskiftning innenfor normal drift av den aktuelle virksomheten.⁵⁹ Pantsetteren må også ha mistet "rådigheten" over rettigheten jf. tredje ledd første punktum. Rådighet peker hen på

⁵⁴ Jf. Ot.prp.nr.15 (1994-1995) s. 98.

⁵⁵ Jf. Rognstad/Lassen 2009 s. 369-370.

⁵⁶ Samme løsning i Rognstad/Lassen 2009 s. 369-370. Motsatt: Skoghøy 1997 s. 938.

⁵⁷ Varemerke: 10 år fra søknadsinnlevering, kan deretter fornyes med 10 år av gangen jf. vml. § 32. Patent: inntil 20 år fra søknadsinnlevering jf. patl. § 40 første ledd. Design: fem år, kan fornyes inntil 25 år jf. dsl. § 23 første ledd.

⁵⁸ Kretsmønsterrett: 10 år fra ervervsmessig utnyttelse, dvs. maks 25 år jf. kretsm. § 5. Opphavsrett: opphavsmannens levetid pluss 70 år jf. åvl. § 40. Rett til utøvende kunstners fremføring: 50 år etter fremføringen eller offentliggjøringen, dersom offentliggjøring skjer innenfor 50 år etter fremføringen jf. åvl. § 42 andre ledd.

⁵⁹ Jf. også Rådsegn 8 s. 87 og 89.

fysisk overgivelse av en gjenstand.⁶⁰ Fordi det ikke er mulig med fysisk besittelse av immaterielle rettigheter, er tidspunktet kjøper i henhold til avtalen har rett til å utnytte immaterialrettigheten normalt avgjørende.⁶¹

Det finnes ikke en egen bestemmelse som angir om og på hvilke vilkår en pantsatt rettighet som lisensieres går ut av driftstilbehørspantet. Det er derfor nødvendig å tolke panteloven § 3-7 om salg og utskiftning samt panteloven § 1-7 om vanlig bruk av panteobjektet. I motsetning til salg og utskiftning innenfor grensene i § 3-7, forblir immaterialrettighetene en del av driftstilbehørspantet ved vanlig bruk etter § 1-7. Spørsmålet er om begrepet "avhende" i § 3-7 første ledd kan tolkes utvidende til å omfatte lisensiering av immaterialrettigheter, eller om lisensiering faller inn under det å "bruke pantet på vanlig måte" i § 1-7 første ledd.

Å "avhende" et formuesgode betyr normalt at man overfører eiendomsretten til hele eller deler av objektet. Selv om en lisens kan være både langvarig og eksklusiv i form av at heller ikke eier av rettigheten kan utnytte den i sin egen virksomhet, forblir eiendomsretten hos eier. Denne grunnforskjellen mellom salg og lisensiering taler mot en utvidende tolkning av § 3-7 første ledd.

Grensene for hva som er å "bruke pantet på vanlig måte" i § 1-7 første ledd går ved hva som er objektiv forsvarlig handlemåte for vedkommende ting. Bruken må også ta hensyn til panthaverinteressen.⁶² Både lest isolert og i lys av forarbeidene gir ordlyden assosiasjoner til utnyttelse av løsøre og fast eiendom. Det virker imidlertid ikke alltid som om lovgiver har vært bevisst på å tilpasse ordlyden i panteloven til de immaterielle rettighetene. Første ledd i § 1-7 gjelder for "underpant", det vil si hele driftstilbehøret inkludert de immaterielle rettighetene. Dette tilsier at lisensiering kan falle inn under det å "bruke pantet på vanlig måte".

Videre må man se på om § 1-7 avgrenser mot at andre enn eieren av immaterialrettigheten kan utnytte den. Begrepet "bruke" synes tilstrekkelig vidt til at eieren kan la lisenshaver benytte seg av en eller flere beføyelser som følger av

⁶⁰ Jf. også prp.39 s. 117.

⁶¹ Jf. også Skoghøy 1997 s. 934.

⁶² Jf. også prp.39 s. 90.

rettigheten. Poenget med bestemmelsen er også at eieren skal "...kunne gjøre seg nytte av tingen".⁶³ At lisensiering er en praktisk og hyppig form for nyttegjørelse av immaterialrettigheter, tilsier da at lisensiering skal anses som bruk av pantet etter § 1-7 første ledd.

Åndsverkloven og patentloven ble vedtatt før någjeldende pantelov. I disse lovene betyr ikke begrepet "bruk" at en lisens utstedes. I patentloven peker begrepet "utnytte[se]" på benyttelse av selve oppfinnelsen.⁶⁴ Også i åndsverksloven benyttes ordene "utnytte" og "bruk[e]" for å angi bruk av det opphavsrettsbeskyttede verket, ikke på lisensutstedelse.⁶⁵ Panteloven er imidlertid lex specialis for panterettslige spørsmål, også for pantsettelse av immaterielle rettigheter. Det finnes heller ingen holdepunkter i forarbeidene til panteloven som tilsier at man skal forstå "bruk..." i panteloven § 1-7 første ledd på samme måte som i patentloven og i åndsverksloven.⁶⁶

Etter dette mener jeg at lisensiering av immaterialrettigheter faller inn under det å "bruke pantet på vanlig måte" i § 1-7 første ledd. Lisensiering fører dermed ikke til at immaterialrettigheten går ut av driftstilbehørspantet. Jeg kommer tilbake til hva jeg mener er hensiktsmessige lovrammer for lisensiering av immaterialrettigheter som er driftstilbehørspantsatt i punkt 5.1.2.

2.2.2 Vilkår om omsettelighet og bruk i næringsvirksomhet

Immaterialrettighetene må, som alle andre formuesgoder, kunne overdras for å kunne pantsettes jf. panteloven § 1-3 andre ledd. De nærmere vilkårene for overdragelse av immaterielle rettigheter i de ulike lovene er imidlertid ikke av interesse for kjernen i min avhandling.⁶⁷ Videre omfattes immaterialrettighetene kun

⁶³ Jf. prp. s. 90.

⁶⁴ Se for eksempel § 3 første ledd: "Den ved patent oppnådde enerett innebærer ... at andre enn patenthaveren ikke uten dennes samtykke må utnytte oppfinnelsen ved å ...". Se også § 43: "Har patenthaveren gitt en annen rett til i nærings- eller driftsøyemed å utnytte oppfinnelsen (lisens), kan denne ikke overdra sin rett til andre ...".

⁶⁵ Se for eksempel § 36: "Når det foreligger avtale ... som tillater ... bruk av verk ..., har bruker som omfattes av avtalen, overfor rettighetshaver som ikke er omfattet, rett til på samme område og på samme måte å utnytte verk av samme art som dem avtalen gjelder (avtalelisens)".

⁶⁶ Rådgsegn 8 og prp.39.

⁶⁷ Se omtale av vilkårene i Wold 2006a s. 621 flg.

av driftstilbehørspantet når de "brukes i eller er bestemt for [foretakets] næringsvirksomhet" jf. panteloven § 3-4 første ledd. Næringsvirksomhet er den aktivitet som er grunnlaget for virksomhetens økonomiske inntjening. Heller ikke dette kriteriet reiser problemstillinger som er interessante for denne avhandlingen.⁶⁸

Vilkåret "brukes i eller er bestemt for" vil si at immaterialrettighetene faktisk må benyttes i næringsvirksomheten eller være tiltenkt slik bruk. Et patent på ryggsøylen til en stol som benyttes i produksjonen av stolen inngår dermed i driftstilbehørspantet til møbelprodusenten.⁶⁹ Ordlyden i brukskriteriet utelukker imidlertid pantsettelse av immaterielle rettigheter som er sluttproduktet av virksomheten. Det samme fremgår av at immaterialrettigheter ikke kan pantsettes etter panteloven § 3-11 om varelager. Konsekvensen av bruksvilkåret er at enerett til kommersiell utnyttelse av datamaskinprogram, legemiddelpatenter, tekniske oppfinnelser eller design som utvikles/anskaffes for videresalg eller lisensiering, ikke inngår i driftstilbehørspantet.⁷⁰ Virksomheter som driver handel med immaterielle virksomheter må dermed finne andre måter skaffe likviditet på. Hvorvidt brukskravet bør fjernes ved en lovendring, kommer jeg tilbake til i punkt 4.5.

Hovedlinjene i gjeldende rett som er interessante for den senere drøftelsen er nå trukket opp. Det neste spørsmålet er derfor om immaterielle rettigheter bør kunne pantsettes særskilt.

⁶⁸ Om de nærmere grensene for næringsvirksomhet, se: Rådsegn 8 s. 80, prp.39 s. 47-48, note 293 til pantel. § 3-4 på www.rechtsdata.no v/ Skoghøy (7. mai 2012) og Brækhus/Berg 2005 s. 77-80.

⁶⁹ Eksempelvis patentnummer 321978 (NO).

⁷⁰ Jf. Wold 2006a s. 615.

3 Bør immaterielle rettigheter kunne pantsettes særskilt?

Noen ganger fremheves det som et moment mot særskilt pantsettelse at immaterialrettighetene i større grad enn løsøre og fast eiendom kan svinge i verdi.⁷¹ Verdisvingning kan blant annet skyldes at det kommer konkurrerende produkter eller tjenester på markedet eller at virksomhetens omdømme reduseres. Det stilles også noen ganger spørsmålstegn ved hvor mye lån som gis dersom rettigheter pantsettes særskilt før det er mulig å sette rettighetenes markedsverdi. Lignende innvendinger mot særskilt pantsettelse er at immaterialrettighetene kan falle bort ved at de erklæres ugyldige. De kan også falle bort dersom vernet ikke opprettholdes eller fornyes. Manglende benyttelse kan også føre til bortfall, eksempelvis kan et varemerke degenerere jf. varemerkeloven § 8.

Alle de over nevnte forholdene vanskeliggjør imidlertid også verdivurderingen under dagens pantsettelseshjemmel. Jeg mener at långiver selv må ta høyde for disse usikkerhetsmomentene i sin risikovurdering, det er neppe lovgivers rolle. Særskilt pantsettelse overfor långivere som kjenner markedet for den aktuelle rettigheten godt, kan dessuten bidra til at det blir enklere å verdsette rettighetene. Risikoen for verdisvingning og bortfall av rettighetene kan til en viss grad også reduseres på andre måter. For eksempel kan det være aktuelt å avtalefeste nærmere bestemte plikter som kan redusere risikoen for verdisvingning og bortfall. Panteloven § 1-7 andre ledd om "forsvarlig stell og vedlikehold av pantet" for å opprettholde pantets verdi passer nemlig best for fysiske ting.⁷² Jeg mener etter dette at utfordringene med verdifastsettelse og bortfall av rettighetene ikke er et avgjørende argument mot særskilt pantsettelse.

Sivillovbokutvalget mente at det ikke var behov for særskilt pantsettelse av immaterielle rettigheter på grunn av at virksomheter har tilgang til kapital ved lisensiering av rettighetene.⁷³ Dette forutsetter imidlertid at rettighetene⁷⁴ er klare til utnyttelse, noe de ikke alltid er. Som påpekt flere steder i avhandlingen, kan det i

⁷¹ Argumentene i dette avsnittet presenteres i høringsnotatet punkt 3.2.

⁷² Se forslag til endring av pantel. § 1-7 andre ledd i punkt 5.1.3.

⁷³ Jf. Rådsegn 8 s. 85.

⁷⁴ Med immaterielle rettigheter mener jeg også rett til patentsøknad jf. drøftelsen i punkt 2.1.

anskaffelses- eller utviklingsfasen av immaterialrettigheter være et stort behov for likviditet. Å gjøre rettighetene til et eget panteobjekt vil legge bedre til rette for at likvidetsbehovet dekkes. Dette skyldes blant annet at låne- og panteavtaler bedre kan tilpasses det enkelte formål, noe som særlig kan være aktuelt for prosjekter med lengre tidshorisonter.⁷⁵ Hensikten med å opprette et driftstilbehørspant er dessuten ofte å sikre løpende kassakreditt, ikke investeringer for anskaffelse og utvikling av immaterialrettigheter.

I dag er det også i hovedsak banker som tar pant i immaterialrettighetene ved at rettighetene følger med ved opprettelsen av driftstilbehørspant. Særskilt pantsettelse overfor en enkeltlångiver kan tilrettelegge for økt konkurranse ved at andre finansieringsinstitusjoner inntar dette markedet. Eksempelvis kan dette være aktuelt for utenlandske kredittyttere som har spesialisert seg på verdsettelse av immaterielle rettigheter.⁷⁶

Særskilt pantsettelse vil også føre til at virksomhetene må ta et mer aktivt valg om å pantsette immaterialrettighetene. Dette fordi rettighetene ikke lenger automatisk vil følge med ved opprettelsen av et driftstilbehørspant. Kanskje vil særskilt pantsettelse bety at både långiver og låntaker blir mer bevisst på muligheten for å pantsette immaterielle rettigheter. Vanskene med å verdsette immaterialrettigheter er trolig også noe av grunnen til at det i dag ikke gis lån tilsvarende rettighetenes reelle verdi. En lovendring kan gi incentiv til ytterligere forbedring av modellene for verdsettelse, ettersom långiver blir nødt til å vurdere rettighetenes verdi uavhengig av det fysiske driftstilbehøret. Det eksisterer allerede nasjonale og internasjonale retningslinjer for regnskapsføring av immaterielle verdier, og det forekommer at immaterialrettigheter kjøpes og selges på internettauksjoner.⁷⁷

Hvis samlet pantsettelse av immaterialrettigheter og det øvrige driftstilbehøret gjør at alle disse formuesgodene er tilgjengelige samtidig for en kjøper ved realisasjon av

⁷⁵ Jf. også høringsnotatet punkt 3.2 og 4.1.1.

⁷⁶ Jf. høringsnotatet punkt 3.2.

⁷⁷ Jf. høringsnotatet punkt 3.2. Se IAS 38 Intangible Assets (utviklet av IFRS, International Financial Reporting Standards) og NRS(F) Norsk regnskapsstandard: Immaterielle eiendeler.

pantet, kan dette tale for å beholde dagens ordning. Dette gjelder særlig i de tilfellene utnyttelse av immaterialrettigheten er nødvendig for bruken av det fysiske driftstilbehøret. Et eksempel på dette er en produksjonsmaskin som kontrolleres av et spesifikt opphavsrettsbeskyttet datamaskinprogram. Dersom det er vanskelig å anskaffe eller kostbart å utvikle et tilsvarende datamaskinprogram, er det i kjøpers interesse å både kjøpe produksjonsmaskinen og datamaskinprogrammet.

Imidlertid er det ikke gitt at samlet realisasjon er mulig. Kjøperen i eksempelet over trenger for eksempel ikke å kjøpe produksjonsmaskinen i tillegg til den immaterielle verdien fordi han allerede disponerer en slik maskin. Et annet mulig alternativ er at kjøperen kun ønsker å tilegne seg datamaskinprogrammet for å videreutvikle dette for salg. Det finnes heller ikke en tilknytning mellom det fysiske driftstilbehøret og immaterialrettighetene i alle typer bedrifter, eksempelvis i virksomheter som anskaffer eller utvikler immaterialrettigheter for videresalg og lisensiering.⁷⁸

Hensynet til å sikre fortsatt drift i virksomheten etter en realisasjon ("going concern")⁷⁹ kan i noen tilfeller tale mot å skille immaterialrettighetene fra det fysiske driftstilbehøret. Eksempelvis kan en produksjonsvirksomhet som har pantsatt sine varemerker miste disse ved realisasjon av immaterialrettighetene, slik at videre drift kan bli vanskelig. Risikoen for å miste et pantsatt formuesgode ved realisasjon er imidlertid noe enhver pantsetter må være klar over forut for pantsettelsen. Det er heller ikke gitt at hensynet til å fortsette virksomheten bør veie tyngst dersom en samlet realisasjon ikke gir best avkastning.⁸⁰ Både ved frivillig salg og ved tvangsrealisasjon kan man velge mellom enkeltvis og samlet salg ut fra det som gir best fortjeneste jf. tvangsloven § 8-11. Ved salg av produksjonsvirksomheter og deres varemerker gir ofte et separat salg størst avkastning.⁸¹ I andre tilfeller derimot, som ved benyttelse av en patentert prosess i en produksjon, kan det maskinelle utstyret bli verdiløst dersom det ikke fortsatt er mulig å benytte seg av den samme

⁷⁸ Forutsetningen for dette argumentet er at immaterialrettigheter som er handelsvaren faktisk kan pantsettes, noe som krever en lovendring, jf. det som er sagt i punkt 2.2.2. Se også punkt 4.5.

⁷⁹ Se prp.39. s. 51-52, 54-55 og s. 113-114.

⁸⁰ Jf. også Sandvik/Krüger/Giertsen 1982 s. 15.

⁸¹ Jf. Wold 2006b s. 285.

produksjonsmetoden.⁸² Det varierer med andre ord om hensynet til samlet realisasjon og fortsatt drift av virksomheten taler for eller mot særskilt pantsettelse av immaterialrettigheter. Dette tyder på at man må ha en fleksibel lovtekst, noe jeg kommer tilbake til i punkt 4.4.

Det er enkelt og oversiktlig å pantsette immaterielle rettigheter når de automatisk inngår i driftstilbehørspantet i panteloven § 3-4, noe som har en egenverdi i forretningslivet. Dette hensynet kan imidlertid også ivaretas ved en lovendring. Jeg kommer derfor tilbake til hensynet til å ha en lett anvendelig regel i neste avsnitt om alternative lovutforminger ved særskilt pantsettelse.

Dersom særskilt pantsettelse av immaterielle rettigheter tillates, kan også utenlandske virksomheter som ikke har driftstilbehør i Norge pantsette sine immaterialrettigheter som gjelder og utnyttes i Norge.⁸³ I skrivende stund er for eksempel flere av innehaverne av planteforedlerrett utenlandske.⁸⁴ Disse planteforedlerrettene kan ikke pantsettes, med mindre de inngår i en norskregistrert virksomhets driftstilbehør og brukes i eller er ment for bruk i virksomheten jf. panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b).

Jeg mener etter dette det er overvekt av argumenter som tilsier at immaterialrettigheter bør kunne pantsettes særskilt.⁸⁵ Derfor handler neste del av avhandlingen om hvordan lovregelen om særskilt pantsettelse bør utformes.

⁸² Jf. Rådsegn 8 s. 84.

⁸³ Jf. høringsnotatet punkt 3.2.

⁸⁴ Se den offisielle sortlisten:

<http://www.plantesortsnemnda.no/media/5217/sortliste%2020120412.pdf> (29. mai 2012).

⁸⁵ Jf. også høringsnotatet, bla. punkt 3.2. Motsatt Skoghøy 1997 s. 945.

4 Alternativer for utforming av regelen ved særskilt pantsettelse

4.1 Fellesmomenter for de ulike alternativene, herunder overlapp samt rettslige og faktiske koblinger mellom immaterialrettigheter

I drøftelsen av om immaterialrettigheter bør kunne pantsettes som et tingsinnbegrep eller enkeltvis i punkt 4.2 er det relevant at immaterielle rettigheter kan overlappe hverandre samt være rettslig og faktisk sammenkoblet. Dette hensynet må også trekkes inn i vurderingen i punkt 4.3 om hvilke rettigheter som bør kunne pantsettes enkeltvis.

Med overlapp menes at "...én og samme frembringelse omfattes av forskjellige rettigheter som gjelder de samme trekkene ved frembringelsen og for samme bruk av den."⁸⁶ Rettighetene er dermed gjensidig avhengige av samtidig utnyttelse. Det vil føre for langt å illustrere alle måtene rettighetene kan overlappe hverandre på, men et eksempel er overlapp mellom det sekundære forretningskjennetegnet Statoil, domenenavnet www.statoil.no og et varemerke bestående av ordet Statoil.⁸⁷ Videre kan et designbeskyttet produkt samtidig nyte vern etter varemerkeloven, åndsverkloven og patentloven jf. forutsetningsvis designloven § 1 andre ledd. Patent-, planteforedler- og kretsmønsterretten er de eneste rettighetene som ikke overlapper med andre rettigheter.⁸⁸

Immaterialrettighetene kan også være koblet sammen rettslig, det vil si at utnyttelsen av én immaterialrettighet er avhengig av at man også kan utnytte en annen rettighet. Slik rettslig kobling forekommer oftest mellom samme type rettigheter.⁸⁹ Et eksempel på dette er en patentert oppfinnelse som forbedrer et element i en annen patentert oppfinnelse.⁹⁰ Rettslig kobling kan likevel også forekomme mellom rettigheter av ulik kategori og mellom alle de forskjellige immaterialrettighetene. Et eksempel er en plantesorteier som ikke kan oppnå eller utnytte en planteforedlerrett uten å krenke et eldre patent jf. reglene om tvangslisens i patentloven § 46 a og planteforedlingsloven

⁸⁶ Jf. høringsnotatet punkt 2.2.1. Terminologien er ikke fra lovtekstene, men fra høringsnotatet. Jeg bruker begrepene av pedagogiske grunner.

⁸⁷ Varemerke med søknadsnr. 200902576 (registrert).

⁸⁸ Jf. høringsnotatet punkt 3.4.6.

⁸⁹ Jf. høringsnotatet punkt 2.2.1.

⁹⁰ Jf. høringsnotatet punkt 2.2.1.

§ 28 tredje ledd. Videre kan utnyttelse av en patentert prosess være avhengig av utnyttelse av en kretsmønsterrett til den integrerte kretsen og/eller det opphavsrettsbeskyttede datamaskinprogrammet for gjennomføring av prosessen.⁹¹ Slik rettslig kobling forekommer gjerne når flere rettigheter knytter seg til samme produkt.⁹² Et eksempel på dette er et møbel med et tilhørende patent, en designrett, en opphavsrett og eventuelt også en varemerkerett.⁹³

Immaterialrettigheter kan også rent faktisk være avhengige av samtidig utnyttelse, for eksempel i en mobiltelefon.⁹⁴ Designen kan være registrert og være utstyrt med et registrert varemerke, de ulike komponentene kan være patenterte og programvaren kan være opphavsrettsbeskyttet. Mobilen kan også inneholde integrerte kretser som er gjenstand for kretsmønsterrett og ha en ringetone som utgjør bruk av et opptak av en utøvende kunstners fremføring.

Det gjenstår så å se hva disse hensynene taler for i drøftelsen av om tingsinnbegrep eller enkeltvis pantsettelse er den mest hensiktsmessige pantsettelsesformen ved særskilt pantsettelse av immaterialrettighetene.

⁹¹ Jf. høringsnotatet punkt 3.4.6.

⁹² Jf. høringsnotatet punkt 3.3.

⁹³ Jf. høringsnotatet punkt 3.3.

⁹⁴ Hele eksempelet om mobiltelefonen er fra høringsnotatet punkt 3.4.6.

4.2 Tingsinnbegrep eller enkeltvis pantsettelse?

På grunn av pantets dekningsfunksjon er det ikke nok at pantegjenstanden har økonomisk verdi og at pantekravet har en øvre ramme jf. panteloven § 1-4 første ledd. Pantegjenstanden må også spesifiseres. Å samle alle de immaterielle rettighetene i et eget tingsinnbegrep gjør slik spesifisering enkel. Regelen er også praktisk anvendbar og lett å utforme.

Det gir også god sammenheng i lovverket med et tingsinnbegrep for immaterialrettigheter når det allerede finnes et tingsinnbegrep for driftstilbehør i panteloven § 3-4, for varelager i § 3-11 og for enkle pengekrav i § 4-10. Pantsettelse av immaterialrettighetene i et tingsinnbegrep krever også kun én rettsvernsakt. Rettsvernsakten kan være tinglysning på eieren eller den bruksberettigedes navn i Løsøreregisteret. Da er rettsvernsakten lik som de øvrige tingsinnbegrepene jf. panteloven § 3-6, § 3-12 første ledd og § 4-10 andre ledd første punktum. Slik tinglysning er også enkel for alle parter og gir den nødvendige notoritet og publisitet.

Ved et tingsinnbegrep unngår man også problematikken med å angi panteobjektet og realisere pantet som kan oppstå på grunn av overlapp samt rettslige og faktiske koblinger mellom immaterialrettigheter, se punkt 4.1. Når utnyttelse av en rettighet er avhengig av at også en annen kan utnyttes, er rettighetene også trolig mer verdt sammen. Dette kan tilsi at tingsinnbegrepspantsettelse gir best forutsetninger for å få lån og lånebetingelser som samsvarer med rettighetenes verdi. Et tingsinnbegrep kan også være å foretrekke av hensyn til virksomheten som helhet. Realisasjon av et varemerke kan eksempelvis føre til at en virksomhet får en svekket markedsposisjon ved bortfall av "goodwill" knyttet til varemerket som realiseres.⁹⁵

Dersom et tingsinnbegrep for immaterialrettigheter opprettes, må det avgjøres om det skal være mulig å avgrense tingsinnbegrepet, slik Sivillovbokutvalget opprinnelig foreslo.⁹⁶ Å gi partene adgang til å begrense tingsinnbegrepet skiller seg fra det som gjelder for de øvrige tingsinnbegrepene i panteloven, også fra dagens driftstilbehørspant jf. omtalen i punkt 2.2.1. Jeg mener imidlertid at en slik avgrensningsmulighet er nødvendig dersom man skal velge et tingsinnbegrep. Ellers

⁹⁵ Jf. også prp.39 s. 113 og høringsnotatet punkt 4.4.2.

⁹⁶ Jf. Rådsegn 8 s. 85. Avslått av departementet i prp.39, se blant annet s. 113-114.

mister partene noe av den fleksibiliteten som er et av poengene med særskilt pantsettelse av immaterialrettighetene. Angivelsen av pantegjenstanden bør likevel være mest mulig oversiktlig. Derfor bør tingsinnsbegrepet ikke kunne deles opp i mindre deler enn de ulike typene immaterialrettigheter som er listet opp i loven. For eksempel kan virksomheten ved dette alternativet pantsette alle eksisterende og fremtidige design-, patent- og varemerkerettigheter sammen med rett til patentsøknad. En slik inndeling vil være hensiktsmessig om rettighetene overlapper eller er rettslig eller faktisk sammenkoblet.

Hensynet til fleksibilitet i det enkelte kredittforhold kan imidlertid også ivaretas ved enkeltvis pantsettelse. Spørsmålet er da om det er andre forhold som kan gjøre tingsinnsbegrepspantsettelse mer eller mindre egnet ved særskilt pantsettelse av immaterielle rettigheter.

Fordi panteobjektet ikke er konstant ved et tingsinnsbegrep, vil långiver i større grad enn ved enkeltvis pantsettelse fokusere på skyldnerens/pantsetterens samlede betalingsevne.⁹⁷ Ved enkeltvis pantsettelse av immaterialrettighetene må långiver fastsette rettighetenes verdi alene. Dette tilsier også at det er enkeltvis pantsettelse som best sikrer at det gis kreditt tilsvarende de immaterielle rettighetenes verdi.

At panteobjektet er en flyktig formuesmasse kan være utfordrende for en panthaver som ønsker å holde oversikt over panteobjektet mens låne- og panteavtalene løper. Det kan for eksempel være ressurskrevende å sjekke om rettigheter som anskaffes har lov- eller avtalefastsatte pantsettelsesbegrensninger jf. panteloven § 1-3 andre ledd. Videre kan det være ressurskrevende å avgjøre hvorvidt et varemerke er innarbeidet, slik at det omfattes av tingsinnsbegrepet. Vilkåret for innarbeidelse er at varemerket "i omsetningskretsen her i riket for slike varer eller tjenester det gjelder, er godt kjent som noens særlige kjennetegn" jf. varemerkeloven § 3 tredje ledd andre punktum. Fordi jeg i punkt 4.3.3 foreslår å kun tillate enkeltvis pantsettelse av noen av de registrerbare rettighetene, oppstår ikke dette problemet ved enkeltvis pantsettelse.

⁹⁷ Jf. høringsnotatet punkt 3.3.

Tingsinnbegrep er også "...en pantsettelsesform som inviterer til å bli brukt i forbindelse med driftskreditt, heller enn investeringskreditt."⁹⁸ Dette har jeg vært inne på i innledningen og i punkt 3, begge steder for driftstilbehørets vedkommende. Formålet med tingsinnbegrepspant i varelager etter § 3-11 og i den samlede fordringsmassen etter § 4-10 er også sikring av driftskreditt.⁹⁹ Enkeltvis pantsettelse fremstår dermed som den pantsettelsesformen som er best egnet til å reise kreditt i investeringsøyemed.

Videre ligger det "...en betydelig grad av profesjonaliserings-, rasjonaliserings- og kontrollgevinst i at driftskreditten i størst mulig grad søkes samlet på en hånd."¹⁰⁰ Dersom en bank allerede har pant i en virksomhets fysiske driftstilbehør, varelager og samlede fordringsmasse er det neppe grunn til å pantsette et tingsinnbegrep av immaterialrettigheter til en annen kredittøyer. Dette taler også med styrke mot tingsinnbegrepspantsettelse.

Etter dette mener jeg det er flest momenter som tilsier at immaterialrettigheter bør pantsettes enkeltvis. I neste avsnitt drøfter jeg derfor hvilke immaterialrettigheter som bør pantsettes på denne måten, men først angir jeg rammene for drøftelsen min.

4.3 Hvilke immaterialrettigheter bør kunne pantsettes enkeltvis?

4.3.1 Rammene for drøftelsen

En lovendring som tillater enkeltvis pantsettelse av immaterielle rettigheter reiser flere spørsmål enn de som lar seg gjøre å drøfte innenfor rammene av denne avhandlingen. Jeg har derfor tatt utgangspunktet i at en immaterialrett som ikke kan pantsettes enkeltvis, forblir en del av driftstilbehørspantet. Regelen kunne også vært at rettighetene som ikke kan pantsettes enkeltvis er en del av et tingsinnbegrep for immaterialrettigheter. Grunnen til at jeg har valgt utgangspunktet om at rettighetene forblir driftstilbehørspantsatt dersom de ikke kan pantsettes enkeltvis, er hensynet til samlet realisasjon. Se punkt 3 om tilknytningen immaterialrettighetene kan ha til det

⁹⁸ Jf. høringsnotatet punkt 3.3.

⁹⁹ Jf. Rådsegn 8 s. 91-92 og 105-106.

¹⁰⁰ Jf. Skoghøy 1996 s. 8.

fysiske driftstilbehøret i noen virksomheter.

Jeg har også tatt utgangspunkt i at en rettighet som kan pantsettes alene, ikke samtidig kan inngå i driftstilbehørspanet. Denne regelen er enkel for næringslivet å anvende. Selvsagt er det også mulig å lage en regel hvor en immaterialrett som er pantsatt enkeltvis samtidig er driftstilbehørspantsatt. Prioritetsreglene må i så tilfelle legge til rette for at adgangen til enkeltvis pantsettelse faktisk blir brukt. Det er derfor nærliggende å gi pantthaver med sikkerhet i den enkeltvis pantsatte rettigheten en lovfastsatt prioritet foran driftstilbehørspanthaver. Imidlertid fører neppe driftstilbehørspant på andre prioritet i en enkeltvis pantsatt rettighet til at det gis noe lån mot denne sikkerheten. Med andre ord er hensynet til kredittskapning en av grunnene til at jeg valgt å ta utgangspunkt i at enkeltvis pantsettelse og driftstilbehørspantsettelse er gjensidig utelukkende.

Mitt utgangspunkt for drøftelsen om at en rettighet ikke både kan være enkeltvis pantsatt og en del av driftstilbehørspanett, er også best i tråd med avhandlingens rammer. Hvis en immaterialrett samtidig kan være pantsatt alene og inngå i driftstilbehørspanetet, er det blant annet naturlig å drøfte om utlegg i denne ene immaterialrettigheten skal tillates. Utleggspant har jeg i hovedsak holdt utenfor avhandlingen. Å drøfte om utleggspant skal tillates krever at det tas stilling til om forbudet mot utlegg i enkelte formuesgoder i et tingsinnbegrep skal videreføres, se tvangsloven § 7-15 andre ledd første punktum. Det krever i tillegg en drøftelse av om det er nødvendig med en ny hjemmel for utleggspant i driftstilbehøret som en helhet. Dette skyldes at panteloven § 5-4 første ledd etter sin ordlyd og etter forarbeidene¹⁰¹ kun er en rettsvernsregel, ikke en hjemmel for utleggspant.¹⁰² En regel om at immaterialrettigheter både kan pantsettes enkeltvis og som en del av driftstilbehøret, krever også regler om innfrielse av pantet. Nærmere bestemt må det avgjøres om driftstilbehørspanthaver har rett på å varsles og kreve pantet innfridd dersom en rettighet som omfattes av driftstilbehørspanetet blir pantsatt enkeltvis.¹⁰³

¹⁰¹ Prp.39 s. 134.

¹⁰² Skoghøy 2008 s. 137 mener pantel. § 5-4 første ledd supplert med tvangsl. § 7-18 siste ledd jf. § 7-15 andre ledd og § 7-20 gir hjemmel for utlegg i tingsinnbegrep. Motsatt: Wold 2006b s. 286.

¹⁰³ Jf. høringsnotatet punkt 3.4.7. Se også høringsnotatets vedlegg om ny bokstav f) i pantel. § 1-9.

Drøftelsen av hvilke rettigheter som bør kunne pantsettes enkeltvis kan også ta utgangspunkt i at de rettighetene som ikke allerede inngår i et driftstilbehørspant, kan pantsettes enkeltvis. Dette forutsetter at avgrensning av driftstilbehørspantet tillates. Imidlertid kan det forekomme at en enkeltvis pantsatt rettighet overdras til en bedrift som ikke har avgrenset sitt driftstilbehørspant på denne måten.¹⁰⁴ Da oppstår de samme spørsmålene som over vedrørende utleggspant i enkeltrettigheter og i tingsinnbegrep samt innløsningsregler. Slike problemstillinger faller, som sagt, utenfor avhandlingens rammer.

I det følgende tar jeg derfor utgangspunkt i at en immaterialrett som kan pantsettes enkeltvis, ikke samtidig kan være en del av driftstilbehørspantet. Med rammene for drøftelsen på plass går jeg så i punkt 4.3.2 over til å klarlegge hvilke immaterielle rettigheter det er praktisk behov for å pantsette enkeltvis. Deretter redegjør jeg for rettighetenes rettslige egnethet for enkeltvis pantsettelse, se punkt 4.3.3.

4.3.2 Praktisk behov for enkeltvis pantsettelse

Som allerede antydnet er det behov for enkeltvis pantsettelse av patenter fordi anskaffelsen og utviklingen kan være kostnadskrevende. Utviklingen av et legemiddelpatent krever for eksempel omfattende tester, som kan ta lang tid. For slike langvarige prosjekter kan det være aktuelt med spesialtilpassede låne- og panteavtaler overfor en långiver som har gode forutsetninger for å anslå patentets verdi. Enkeltvis pantsettelse kan særlig være aktuelt for gründerbedrifter som kun utvikler et patent om gangen og som ikke har annet å pantsette. Høringsnotatets redegjørelse viser også at det foreligger et praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av patenter.¹⁰⁵ Drøftelsen i punkt 2.1 har også vist at det er praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av patentsøknader.

Et patent kan etter omstendighetene være avhengig av en planteforedlerrett jf. omtalen av tvangslisens i punkt 4.1. Utredningen i forbindelse med høringsnotatet fokuserte imidlertid ikke på behovet for enkeltvis pantsettelse av

¹⁰⁴ Jf. høringsnotatet punkt 3.4.7.

¹⁰⁵ Jf. høringsnotatet punkt 4.1.1, 2.1 og 3.1.

planteforedlerretten.¹⁰⁶ Jeg har heller ikke lyktes med å avdekke noe stort behov for enkeltvis pantsettelse av planteforedlerretten. Den rettslige koblingen til patenter taler likevel med styrke for at man bør kunne pantsette planteforedlerretten uavhengig av driftstilbehørspantet. Hensynet til de utenlandske sorteierne som har planteforedlerrettigheter som er virksomme i Norge, kan også tilsi at det er praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av planteforedlerretten.

Et varemerke som er søkt registrert eller som er blitt innført i varemerkeregisteret, kan bare endres hvis det er snakk om uvesentlige endringer som ikke påvirker helhetsinntrykket av merket jf. varemerkeloven § 13 første ledd og § 34 første ledd. Dette tilsier etter min mening at det ikke er praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av varemerker for å kunne finansiere videreutviklingen av disse. Selvsagt kan sikkerhet tas i varemerkene for andre kredittformål enn videreutvikling. Et eksempel på dette er markedsføring av varemerket, som etter omstendighetene kan være kostbart.¹⁰⁷ Virksomheter som utnytter varemerker har imidlertid som regel også pantsatt øvrig driftstilbehør, varelager og den utestående fordringsmasse overfor én enkelt långiver. Det kan stilles spørsmål ved om andre finansieringsinstitusjoner ser seg tjent med å gi lån til markedsføring av et varemerke når de ikke har pant i virksomhetens øvrige aktiva. Varemerkets verdi kan nemlig være tett knyttet til virksomheten som en helhet, blant annet virksomhetens renommé. Det er derfor nærliggende å tro at långiver som har pant i driftstilbehøret, varelageret og den utestående fordringsmasse også tar enkeltvis pant i et varemerke. I en slik situasjon er nok enkeltvis pant i varemerket kun tilleggssikkerhet for driftskreditt. Jeg mener etter dette at det neppe er praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av varemerker. Det er for øvrig interessant at adgangen til enkeltvis pantsettelse av varemerker er lite brukt i Danmark.¹⁰⁸

Varemerker kan, som sagt i punkt 4.1, overlappe og være rettslig og faktisk koblet med sekundære forretningskjennetegn. Jeg mener derfor at det heller ikke er praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av sekundære forretningskjennetegn.

¹⁰⁶ Jf. høringsnotatet punkt 4.2.

¹⁰⁷ Jf. høringsnotatet punkt 4.4.2.

¹⁰⁸ Jf. høringsnotatet punkt 2.7.2.

En design som er søkt registrert eller som er innført i designregisteret kan bare endres hvis designen i endret form beholder sin identitet og oppfyller vilkårene for registrering jf. designloven § 14 andre punktum og § 28 første ledd. Det kan være aktuelt å anskaffe kapital for å utføre slike mindre endringer og til å utvikle prototyper, skaffe produksjonsutstyr, starte opp produksjonen eller markedsføre produktene.¹⁰⁹ Anskaffelse av likviditet til disse formålene kan for eksempel være aktuelt for design som gjelder en del av et skipsskrog eller et typehus.¹¹⁰ I likhet med varemerker er det imidlertid usikkert om enkeltvis pant i designrettigheter vil føre til noe annet enn økt driftskreditt. Virksomheter som utvikler designrettigheter for videresalg eller lisensiering kan også i stor grad reise kapital ved å pantsette fordringer. Dette tilsier at det ikke er et stort praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av designrettigheter.

Partene som ble kontaktet ved utarbeidelsen av høringsnotatet hadde ikke stort praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av kretsmønsterretten.¹¹¹ Jeg har heller ikke klart å komme i kontakt med virksomheter som har et slikt behov. Det er med andre ord neppe et praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av kretsmønsterretten.

Opphavsbeskyttede verk som filmer, datamaskinprogrammer og dataspill kan være av stor verdi og utviklingen eller anskaffelsen av disse kan være kostnadskrevende. Likevel fremgår det av høringsnotatet at de berørte parter heller ikke hadde et stort behov for enkeltvis pantsettelse av opphavsrett.¹¹² Dette kan blant annet skyldes at det ofte går kort tid fra en opphavsrett utvikles eller anskaffes til den utnyttes. Eksempelvis inngås gjerne avtaler med filmdistributører eller bokhandlere før åndsverket er klart til offentliggjøring.¹¹³ Å pantsette de fremtidige fordringene i henhold til disse salgs- og lisensavtalene synes da som enklest og mest innbringende i opphavsrettens lange vernetid.¹¹⁴ Man unngår da også faren for inntektstap ved realisasjon av pantet. Fordi opphavsrettslovgivningen i Danmark ligner den norske, er det interessant at adgangen til enkeltvis pantsettelse av

¹⁰⁹ Jf. høringsnotatet punkt 4.3.3.

¹¹⁰ Registrert designnr. 079215 og 081804.

¹¹¹ Jf. høringsnotatet punkt 4.5.

¹¹² Jf. høringsnotatet punkt 4.6.3.

¹¹³ Jf. høringsnotatet punkt 4.6.3.

¹¹⁴ Opphavsmannens levetid og deretter 70 år jf. åvl. § 40.

opphavsrettigheter er lite brukt der.¹¹⁵

Høringsnotatet slår også fast at de berørte parter ikke har et praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av rett til utøvende kunstners fremføring.¹¹⁶ Også for denne rettigheten synes det mest hensiktsmessig å pantsette fremtidige fordringer på lisensavgifter fordi vernetiden kan være lang.¹¹⁷

Oppsummert synes det å være størst praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av patenter og rett til patentsøknad.

4.3.3 Rettslig egnethet for enkeltvis pantsettelse

Flere momenter spiller inn i vurderingen av immaterialrettighetenes rettslige egnethet for enkeltvis pantsettelse, blant annet hensynet til spesifikasjon av pantegjenstanden. Det må også undersøkes om eventuelle særpreg ved den enkelte immaterialrettigheten taler mot enkeltvis pantsettelse. Hensynet til overlapp og sammenheng med andre immaterialrettigheter, som beskrevet i punkt 4.1, må også tas i betraktning. I den samlede vurderingen må det også sees hen til om det er mulig å opprette en hensiktsmessig rettsvernsakt for pant i enkeltrettigheter.

Hensynet til spesifikasjon av pantegjenstanden er tilstrekkelig ivaretatt ved registreringen av varemerker, patenter, design og planteforedlerrett samt ved journalføringen av mottatt søknad om patent. Dette tilsier at alle disse registrerbare rettighetene er rettslig egnet for enkeltvis pantsettelse. Individualiseringen kan imidlertid være vanskelig for de ikke-registrerbare rettighetene. Dette gjelder blant annet innarbeidede varemerker som ikke kan gjengis grafisk, for eksempel en parfymeduft.¹¹⁸ Et sekundært forretningskjennetegn kan riktignok individualiseres om det inneholder en del av eller en forkortet versjon av foretaksnavnet. Spesifisering vil imidlertid være vanskelig om forretningskjennetegnet er en akustisk lyd. Kun i unntakstilfeller kan man identifisere et sekundært kjennetegn som er en lyd ved å

¹¹⁵ Jf. høringsnotatet punkt 4.6.3.

¹¹⁶ Høringsnotatet punkt 4.6.3.

¹¹⁷ 50 år etter utløpet av fremføringsåret eller året opptaket ble offentliggjort jf. åvl. § 42 andre ledd.

¹¹⁸ Jf. høringsnotatet punkt 3.4.2.

vise til at lyden er registrert som et varemerke. Se eksempelvis Intels registrering av en lyd som varemerke for visse typer datamaskiner.¹¹⁹

Kretsmønsterretten kan spesifiseres ved deponering av et eksemplar av mønsteret i et arkiv som holder kretsmønsteret fortrolig.¹²⁰ Opprettelse av en slik ordning kan imidlertid være kostbar og må sees i lys av det trolig ikke er et stort praktisk behov for slik pantsettelse. Dette tilsier dermed at kretsmønsterretten ikke bør kunne pantsettes enkeltvis.

Opphavsrettsbeskyttede verk som bøker og opptak av en utøvende kunstners fremføring av et verk kan enkelt identifiseres. Identifikasjon av opphavsbeskyttede datamaskinprogrammer er også mulig ved å angi kildekoden, forutsatt at kildekoden holdes fortrolig. I likhet med kretsmønsterretten kan det innvendes at en slik registreringsordning for datamaskinprogrammer kan være kostbar. Andre typer opphavsrettsbeskyttede verk kan være vanskelige å spesifisere, for eksempel et kunstverk som omfatter elementer i bevegelse.¹²¹ Samlet fremstår da opphavsrett som lite egnet for enkeltvis pantsettelse.

Spesifisering av ikke-registrerbare rettigheter kan også være vanskelig dersom det er tvil om rettigheten i det hele tatt er oppstått. Det kan for eksempel være uklart om en kunstgjenstand innfrir kravene for opphavsrettsbeskyttelse eller om et varemerke eller et sekundært forretningskjennetegn er innarbeidet.¹²² Samlet sett tilsier da hensynet til angivelse av pantegjenstanden at kun rett til patent og planteforedlerrett egner seg for enkeltvis pantsettelse.

Videre er det relevant å se på om det er særpreg ved den enkelte immaterialrettigheten som tilsier at den ikke egner seg for enkeltvis pantsettelse. I denne forbindelsen er det mest interessant at det ikke kan tas utlegg i varemerker eller sekundære forretningskjennetegn jf. varemerkeloven § 55 og

¹¹⁹ Varemerkenr. 253855.

¹²⁰ Jf. høringsnotatet punkt 4.5.

¹²¹ Jf. høringsnotatet punkt 3.4.2.

¹²² Jf. samme sted.

foretaksnavneloven § 4-2 første ledd jf. § 4-3 andre ledd. Spørsmålet er om begrunnelsen for utleggsforbudet også tilsier at man ikke bør åpne for enkeltvis pantsettelse av varemerker og sekundære forretningskjennetegn.

Forarbeidene til någjeldende varemerkelov forklarer verken hva formålet med utleggsforbudet er eller hvorfor man ønsket å videreføre utleggsforbudet fra den tidligere varemerkeloven av 1961.¹²³ Det er derfor relevant å se på hva hensikten med utleggsforbudet i varemerkeloven av 1961 var. Forarbeidene til 1961-loven slår fast at "[e]t varemerke bør ikke ved en kreditors særforfølgning kunne skilles fra den virksomhet det er knyttet til."¹²⁴ Denne begrunnelsen henger trolig sammen med at utleggsforbudet i varemerkeloven av 1961 stammer fra varemerkeloven av 1910. Varemerkeloven av 1910 tillot ikke frivillig salg av varemerker uavhengig av virksomheten. Denne rettstilstanden ble endret ved 1961-loven, som i § 32 første ledd åpnet for salg av varemerker uavhengig av virksomheten. Forarbeidene til 1961-loven¹²⁵ synes imidlertid ikke å ha vært oppmerksomme på at utleggsforbudet mistet noe av sin hensikt når virksomheten fikk anledning til å selge varemerkene uavhengig av virksomheten. Også i dag kan man selge varemerker uavhengig av virksomheten jf. varemerkeloven § 53 første ledd. Utleggsforbudet tilsier dermed ikke for at enkeltvis pantsettelse av varemerker er utelukket.

Utleggsforbudet i sekundære forretningskjennetegn synes å eksistere på grunn av forbudet mot utlegg i varemerker.¹²⁶ Man også kan overdra disse kjennetegnene uavhengig av virksomheten jf. foretaksnavneloven § 4-3 første ledd. Begrunnelsen for utleggsforbudet om å holde virksomheten samlet gjør seg da etter mitt skjønn ikke gjeldende. Utleggsforbudet tilsier dermed heller ikke at de sekundære forretningskjennetegnene er uegnet for enkeltvis pantsettelse.

Det neste som er aktuelt å trekke inn i drøftelsen av rettighetenes rettslige egnethet

¹²³ Jf. Ot.prp.nr.98 (2008-2009) og Innst.101 L (2009-2010).

¹²⁴ Jf. NUT 1958 s. 1 s. 22.

¹²⁵ Jf. NUT 1958 s. 1 og Ot.prp.nr.68 (1959-1960).

¹²⁶ Se Ot.prp.nr.50 (1984-1985) s. 100 til ftnavn. § 4-2 om firmanavn, som gjelder tilsvarende for sekundære forretningskjennetegn jf. ftnavn. § 4-3 andre ledd første punktum. Se også Ot.prp.nr.50 (1984-1985) s. 100 s. 97.

for enkeltvis pantsettelse er hensynet til overlapp samt rettslig og faktisk kobling mellom rettigheter. Å tillate at alle immaterialrettighetene kan pantsettes hver for seg når disse kan henge tett sammen kan føre til usikkerhet om hva panthaver har sikkerhet i. Det vil neppe stimulere til at det gis mer lån med sikkerhet i de immaterielle rettighetene enn det som gis i dag.

Overlapp, rettslige og faktiske koblinger mellom immaterialrettigheter kan også føre til at vanskelige spørsmål oppstår. Hvis en pantsatt immaterialrett ikke lar seg realisere uten den overlappende eller sammenkoblede rettigheten, blir spørsmålet om denne "tilhørende" rettigheten må følge med ved realisasjonen. En lovregel basert på tankegangen i den tidligere nevnte Rt. 1992 s. 1629 Kunderegisterdommen kan muligens være en løsning. Første- og tredjevoterende representerte flertallet, mens den andrevoterende dommeren utgjorde mindretallet. I denne sammenhengen er det interessante med dommen at førstvoterende la avgjørende vekt på hensynet til samlet realisasjon ved et eventuelt tvangssalg. Han mente dette hensynet gjorde det nødvendig at en kjøper ervervet kunderegisteret som et eksklusivt gode. Denne konklusjonen mente han å finne støtte for i deler av teorien. Tredjevoterende fokuserte også på hensynet til samlet realisasjon i sin korte uttalelse. Mindretallet mente at lovens ordlyd, forarbeidene og den delen av teorien førstvoterende viste til, ikke ga panthaver eller kjøper av driftstilbehøret en eksklusiv rett til kundelisten. Likevel var han enig i at det var "rimelig og naturlig" at driftstilbehørpanthaver eller en kjøper ved tvangsrealisasjon fikk tilgang til opplysningene som var nødvendige for at driftstilbehøret skulle utnyttes.¹²⁷ En lovregel som baserer seg på disse uttalelsene fra dommen kan være som følger. Hvis en pantsatt immaterialrett ikke kan realiseres uten én eller flere beføyelser fra en annen rettighet, følger de nødvendige beføyelser fra den "tilhørende" rettigheten med ved realisasjonen, mot et passende vederlag.

Det kan imidlertid være vanskelig å utforme en regel som omfatter alle de forskjellige måtene immaterialrettighetene kan overlappe og henge sammen på. Særlig gjelder dette når rettighetene har ulik vernetid. Regelutformingen kan også by på utfordringer fordi regelen må angi i hvilket omfang innehaver av rettigheten som følger med kan

¹²⁷ På s. 1635.

utnytte sin rettighet etter realisasjonen. Ulike rettighetshavere kan også være uenige om hvilke beføyelser det er nødvendig å ta med for at pantet skal realiseres, slik at løsningen kan være prosesskapende. Dette taler med styrke for at enkeltvis pantsettelse kun bør tillates for de rettighetene som i liten grad avhenger av at også andre rettigheter utnyttes. Det er patent-, planteforedler- og kretsmønsterretten jf. oversikten i punkt 4.1.

På den andre siden kan patenter etter omstendighetene også være nært koblet til andre rettigheter enn planteforedlerretten. For disse tilfellene kan man tenke seg en regel etter mønsteret i patentloven § 46 a og planteforedlerloven § 28 tredje ledd om tvangslisens mot et rimelig vederlag. En innvending mot denne regelen er at også her kan det oppstå prosesskapende uenigheter om hvilke beføyelser som må følge med ved realisasjonen. Imidlertid er det tvilsomt at dette problemet vil oppstå ofte i praksis. For en produksjonsbedrift med patent-, design- og varemerkerett til samme møbel er det eksempelvis forretningsmessig rasjonelt å pantsette alle rettighetene til én kreditor, ikke å dele dem opp. Jeg mener dermed at hensynet til overlapp og koblinger mellom rettigheter tilsier at kun patent-, planteforedler- og kretsmønsterretten er rettslig egnet for enkeltvis pantsettelse.

Det gjenstår å se hvilke rettigheter som egner seg for enkeltvis pantsettelse ut fra hensynet til å opprette en hensiktsmessig rettsvernsakt. Fordi det er kostbart å opprette en helt ny registreringsordning kan tinglysning i Løsøreregisteret kanskje være rettsvernsakten for pant i de ikke-registrerbare rettighetene. Problemene med å spesifisere panteobjektet, som jeg har fremhevet over, tilsier derimot at slik registrering kan være vanskelig. Utenlandske foretak uten norsk organisasjonsnummer kan heller ikke registreres i Løsøreregisteret jf. tinglysningsforskriften § 16 siste ledd. Å ha registrering i Løsøreregisteret som rettsvernsakt kan derfor være i strid med forbudet om diskriminering på grunnlag av nasjonalitet i EØS-avtalen artikkel 4. Omfanget av avhandlingen tillater ikke at jeg drøfter om kriteriene for registrering i Løsøreregisteret bør endres. Etter min mening finnes det dermed ikke en hensiktsmessig rettsvernsakt for pant i de ikke-registrerbare rettighetene. Momentene så langt i drøftelsen over har dessuten vist at det kun er patent-, planteforedler- og kretsmønsterretten som rettslig sett egner seg for enkeltvis pantsettelse. Da er det mest interessant å drøfte om det finnes en

tilfredsstillende rettsvernsakt for pant i disse tre rettighetene.

Pant i patent og planteforedlerrett kan gis rettsvern ved registrering i henholdsvis patentregisteret og i plantesortregisteret/den offisielle sortlista. Slik registrering vil gi god notoritet og publisitet. Registerne er også lett tilgjengelige på henholdsvis Patentstyrets og Plantesortnemndas hjemmesider. I tillegg har det en egenverdi at patentregisteret og plantesortlista gir en oversikt over så mange rettsstiftelser som mulig vedrørende patenter og planteforedlerrettigheter. I dag kan man allerede registrere frivillige overdragelser, lisensmeddelelser og utlegg i patentregisteret. Dermed ville det gitt god oversikt om pant i patent og i rett til patentsøknad også fremgikk der. Den offisielle sortlista gir kun informasjon om hvilke sorter som er rettsbeskyttet og hvem som eier dem eller er fullmektig for sorteier. Så vidt jeg kan se, er det imidlertid ingen forhold som tilsier at det ikke lar seg gjøre å bygge ut den offisielle sortlista til å omfatte informasjon om panteretter, lisensmeddelelser og utlegg. Kostnadene med en slik utvidning av plantesortlista må sees i lys av at det neppe kan åpnes for enkeltvis pantsettelse av patenter dersom ikke planteforedlerretten også kan pantsettes enkeltvis. I dag kreves det ikke at alle overdragelser og lisensmeddelelser registreres i patentregisteret og på plantesortlista for at de skal stå seg i en konkurs.¹²⁸ Det vil imidlertid være utenfor rammene av denne avhandlingen å drøfte om en slik regel bør innføres.

Alternativet til registrering av panteretten i disse to registerne er registrering i Løsøreregisteret. Dette kan som nevnt være i strid med EØS-avtalen artikkel 4. Registrering i Løsøreregisteret vil heller ikke gi den samme oversikten over rettsstiftelser i rettighetene som registrering i patentregisteret og på den offisielle sortlista. Å registrere panteretten i et særskilt rettighetsregister der slike finnes, nevnes også i forarbeidene til panteloven¹²⁹ og er anbefalt i rekommandasjon nummer 38 i UNCITRALs retningslinjer.

Rettsvernsakten for registrering av pant i rett til patentsøknader bør være

¹²⁸ Se dekningsloven § 2-2, patentloven § 44 siste ledd og planteforedlerloven § 26 andre ledd fjerde punktum. Se også prp. s. 52, høringsnotatet punkt 3.4.3 og Skoghøy 1997 s. 942-944.

¹²⁹ Jf. prp.39 s. 51.

Patentstyrets journalføring av at søknaden er mottatt. Dette forutsetter en ordning med offentlig journalføring som gir tilstrekkelig publisitet.¹³⁰ Jeg foreslår ikke å endre regelen om at dokumentene i patentsøknaden normalt blir kjent 18 måneder etter søknadsdagen.¹³¹

Kretsmønsterretten har ikke et rettighetsregister i dag. Når det neppe er et praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av kretsmønsterretten, er det ikke forsvarlig å opprette et kostbart register for pant i kretsmønsterretten. Dette taler med styrke mot enkeltvis pantsettelse av kretsmønsterretten.

Samlet sett tilsier hensynet til spesifikasjon av pantegjenstanden, særpreg ved den enkelte immaterialrettigheten, overlapp, rettslig og faktisk kobling mellom rettigheter samt hensynet til å opprette en hensiktmessig rettsvernsakt, at det kun bør åpnes for enkeltvis pantsettelse av rett til patentsøknad, patent- og planteforedlerrett.¹³² Dette samsvarer med at det er størst praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av patent og rett til patentsøknad.

Drøftelsen av hvordan lovhjemmelen for særskilt pantsettelse av immaterielle rettigheter bør utformes er likevel ikke fullstendig. Fokuset for avhandlingen er å undersøke hvordan det best kan legges til rette for at det gis lån og lånevilkår i samsvar med immaterialrettighetenes verdi. Jeg drøfter derfor i det neste avsnittet et tredje alternativ. Det er at det gis en hjemmel for enkeltvis pantsettelse av rett til patentsøknad, patent og planteforedlerrett, men partene får avgjøre om de vil pantsette disse rettighetene enkeltvis eller som en del av driftstilbehørspantet.

¹³⁰ Se for eksempel journalføringen av innleverte søknader om planteforedlerrett: <http://www.plantesortsnemnda.no/media/5195/offisiell%20informasjon%20om%20planterettsbeskyttelse%20og%20nasjonal%20sortsliste%2015032012.pdf> (30. mai 2012).

¹³¹ Jf. <http://www.patentstyret.no/no/Patent/Soknadsbehandling/> (15. mai 2012).

¹³² Tilsv. primærforslaget i høringsnotatet, sekundærforslaget omfatter også design- og varemerkerett.

4.4 Valgmulighet mellom enkeltvis pantsettelse og driftstilbehørspantsettelse for rett til patentsøknad, patent og planteforedlerrett

Til nå har min drøftelse tatt utgangspunkt i at det er lovgiver som skal fastsette om patenter¹³³ enten skal pantsettes som en del av driftstilbehøret eller enkeltvis. Det kan imidlertid være vanskelig å utforme en bestemmelse som tar høyde for at hensynet til samlet realisasjon kan slå ut forskjellig i virksomheter som innehar patenter. Følgende eksempel illustrerer dette. Bedriften fra eksempelet i punkt 3 innehar et patent på en produksjonsmaskin som de bruker i sin næringsvirksomhet. Da er det ofte mest rasjonelt å la patentet omfattes av driftstilbehørspantet for å få solgt hele virksomheten ved tvangsrealisasjon og for å sikre fortsatt drift etter realisasjonen. I andre tilfeller kan det derimot være mer hensiktsmessig med enkeltvis pantsettelse av patentet. Det vil være tilfelle for en virksomhet som utvikler eller anskaffer patentet for bruk som en handelsvare, fordi patenter ikke kan pantsettes i en slik situasjon. Virksomheter som kun driver kjøp og salg av patenter har gjerne heller ikke fysisk driftstilbehør, ettersom de ikke selv skal utnytte rettighetene industrielt.¹³⁴

Et alternativ kan derfor være å gi en virksomhet mer valgmulighet ved opprettelsen av et driftstilbehørspant. Nærmere bestemt kan virksomheten velge mellom å enten la patenter omfattes av driftstilbehørspantet, eller å avgrense driftstilbehørspantet mot patenter.¹³⁵ Hvis virksomheten avgrenser driftstilbehørspantet, kan nåværende og fremtidige patenter heller pantsettes enkeltvis. Rammen for dette alternativet er det samme som angitt i punkt 4.3.1. Dersom virksomheten har valgt å avgrense tingsinnbegrepet mot patenter, inngår ikke patenter samtidig i driftstilbehøret. Slik jeg ser det, har eksempelet mitt over vist at en slik regel varetar hensynet til samlet realisasjon, fleksibilitet og kredittskapning.

I forlengelsen av det jeg nå har sagt om hensynet til fleksibilitet og kredittskapning er

¹³³ Grunnen til at jeg kun fremhever patenter her og i de fleste stedene i dette avsnittet, er at det er størst praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av patenter. Hensynet til leservennligheten spiller også inn. Min konklusjon fra punkt 4.3.3 står imidlertid fast; også rett til patentsøknad og planteforedlerrett bør kunne pantsettes enkeltvis.

¹³⁴ Høringsnotatet punkt 4.1.1.

¹³⁵ Så vidt jeg kan se, er ikke alternativet drøftet i høringsnotatet.

det interessant å se hvordan patenter kan brukes som en panterett/sikkerhetsrett i Danmark og Sverige. Begge disse landene har to måter å utnytte patenter som en sikkerhet på. Disse to måtene er riktignok ikke gjensidig utelukkende i dansk og svensk rett, slik jeg foreslår. Likevel er det interessant at pantsetter har en fleksibilitet i måten å reise kreditt på.

Patenter kan i Danmark pantsettes både etter reglene om underpant i spesifisert løsøre i tinglysningsloven § 47 stk. 1 og etter reglene om "virksomhedspant" i tinglysningsloven § 47 c stk. 3, nr. 7.¹³⁶ "Virksomhedspant" ligner vår form for tingsinnbegrepspantsettelse fordi det er underpantsettelse av det virksomheten eier og fremtidig erverver jf. tinglysningsloven § 47 c stk. 1. Dersom en immateriell rettighet både omfattes av et underpant i løsøre og et "virksomhedspant", avgjør tinglysningstidspunktet prioriteten.¹³⁷

Den svenske patentlagen § 94 første ledd tillater enkeltvis pantsettelse av et patent samtidig som patenter kan inngå i "företagsinteckning" jf. lov om företagshypotek § 1 første ledd.¹³⁸ "Företagsinteckning" er en sikkerhetsrett som gir kredittyter rett til 55 % av verdien av de eiendelene som omfattes av sikkerhetsretten etter at visse prioriterte krav er dekket.¹³⁹ Formelt sett er det ikke en panterett fordi sikkerhetsretten ikke knytter seg til bestemte eiendeler.¹⁴⁰ Det er likevel interessant å nevne "företagsinteckning" for å illustrere fleksibiliteten svensk rett gir når det er snakk om å reise kreditt med sikkerhet i patenter. Når en panterett i et enkelt patent er registrert, har denne panteretten prioritet foran sikkerhet på grunnlag av "företagsinteckning".¹⁴¹

Til nå har jeg pekt på at mitt forslag til regelutforming vil fremme hensynet til samlet realisasjon, fleksibilitet og kredittskapning. I tillegg kan en valgmulighet mellom driftstilbehørspantsettelse og enkeltvis pantsettelse av patenter bidra til å øke bevisstheten om patenters potensial som panteobjekt. Dette skyldes at

¹³⁶ Jf. note 410 c) til tinglysningsloven § 47 på www.jura.karnovgroup.dk (3. mai 2012).

¹³⁷ Jf. høringsnotatet punkt 2.7.2.

¹³⁸ Jf. note 363 til patentlagen kap. 12 og note 9 til lov om företagshypotek på www.juridik.karnovgroup.se (3. mai 2012).

¹³⁹ Jf. Marthinussen 2010 s. 268.

¹⁴⁰ Jf. Dahlgren/Rune 1996 s. 19. Se også Marthinussen 2010 s. 268.

¹⁴¹ Jf. høringsnotatet punkt 2.7.4.

valgmuligheten tvinger pantsetter til å vurdere hvilken pantsettelsesmåte som er mest hensiktsmessig. Som jeg har antydnet i innledningen og i punkt 3, kan det være behov for en slik bevisstgjøring.

Den foreslåtte regelen om valgmulighet er etter min mening også oversiktlig og praktisk anvendbar. Det vil neppe bli vesentlig mer byrdefullt enn i dag å utforme pante- og kredittavtaler som avgrenser driftstilbehørspantet mot rett til patentsøknad, patent eller planteforedlerrett. Ei heller vil det by på store utfordringer å utforme avtaler for enkeltvis pantsettelse av disse rettighetene.

Etter dette mener jeg den beste løsningen er å la partene selv avgjøre om rett til søknad, patent- og planteforedlerrett skal pantsettes som en del av driftstilbehørspantet eller enkeltvis.

Dermed gjenstår det å drøfte om kredittskapningshensynet også taler for å gjøre endringer i reglene om driftstilbehørspantsettelse. Dette gjelder for det første for de rettighetene som etter min løsning ikke kan pantsettes enkeltvis. For det andre er dette aktuelt for det tilfellet at virksomheten anser det som mest hensiktsmessig å la rett til patentsøknad, patentrett og planteforedlerrett være en del av driftstilbehørspantet.

4.5 Fjerne kravet om bruk i næringsvirksomhet for driftstilbehørspantet

Som påpekt i punkt 2.2.2, stenger brukskravet for at rettigheter som selges eller utlisensieres kan pantsettes. Spørsmålet er om brukskravet bør fjernes for de immaterialrettighetene som etter mitt forslag forblir en del av driftstilbehøret.¹⁴²

Ved å åpne for pantsettelse av immaterialrettigheter som er et sluttprodukt av en næringsvirksomhet får panthaver mer å søke dekning i. Dette kan på den ene siden føre til at de usikrede kreditorene får mindre å ta dekning i. Pantsettelse av immaterialrettigheter som er sluttproduktet av en virksomhet kan på den andre siden også føre til at det gis mer lån og/eller gunstigere rente. Hvis lånet sikrer fortsatt drift,

¹⁴² Ikke drøftet i høringsnotatet.

kan dette føre til en avkastning som også kommer de usikrede kreditorene til gode. Hensynet til de usikrede kreditorene kan dermed både tale for å beholde brukskravet for immaterialrettighetene og for å fjerne det.

Å fjerne bruksvilkåret for immaterialrettighetene vil være å ta bort et av kjennetegnene ved driftstilbehørspantet. Dette synes imidlertid ikke som et avgjørende motargument når det sees i lys av at en fjerning av bruksvilkåret vil gi flere virksomheter mulighet til å reise kreditt med sikkerhet i immaterialrettighetene. Hensynet til å gi flere virksomheter muligheten til å bruke sine formuesgoder til å reise kreditt ble også fremhevet som et sentralt hensyn ved vedtakelsen av panteloven.¹⁴³ I rekommandasjon nr. 247 i UNCITRALs tilleggsretningslinjer er det heller ikke noen hindring for pantsettelse at immaterialrettigheten er ment for videresalg eller lisensiering. Et unntak fra brukskravet kan etter min mening enkelt angis i § 3-4 andre ledd bokstav b).

Jeg mener dermed at det ikke bør være et krav om bruk i næringsvirksomhet for de immaterialrettighetene som forblir en del av driftstilbehøret. Drøftelsen av hvordan hjemmelen for å pantsette immaterialrettigheter bør utformes er nå ferdig. Før jeg kan komme med mine avsluttende bemerkninger er det nødvendig å drøfte hvordan noen av de øvrige utfordringene som dagens pantehjemmel reiser kan løses. Disse utfordringene har jeg pekt på i punkt 2.

¹⁴³ Jf. prp.39. s. 18 og Ot.forh. (1979-1980) s. 140.

5 Andre nødvendige lovendringer

5.1.1 Hvilke immaterialrettigheter som inngår i driftstilbehøret

I punkt 1.2.1 gikk jeg gjennom hvilke immaterialrettigheter som omfattes av driftstilbehøret. Jeg mener det bør lages en regel som klargjør at utøvende kunstners vederlagsrett etter åndsverkloven § 45 b også kan pantsettes som en del av driftstilbehøret i panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b). Det virker mest hensiktsmessig å pantsette den økonomiske verdien av alle rettighetene til en utøvende kunstner samlet.

Ved en lovrevisjon bør det også presiseres at rett i henhold til innlevert patentsøknad kan pantsettes. Se drøftelse i punkt 2.1 om hva som inngår i driftstilbehørspantet og punkt 4.3 om enkeltvis pantsettelse.

5.1.2 Når immaterialrettigheter omfattes av driftstilbehøret

Som nevnt i punkt 2.2.1, er det noe usikkert om rett til utøvende kunstners fremføring må være "ervert" etter panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b) for å pantsettes. Jeg mener at ervervskravet også bør gjelde for rett til utøvende kunstners fremføring. Formålet bak ervervskravet gjør seg like sterkt gjeldende for en utøvende kunstner. Også en utøvende kunstner har en interesse i å kunne kontrollere at opptak av fremtidige fremføringer ikke må utgis fordi de automatisk inngår i driftstilbehøret.

Det hefter også en viss usikkerhet ved om en opphavsrett eller rett til utøvende kunstners fremføring av et verk er "ervert" ved arv, se punkt 2.2.1. Begrunnelsen for beslagsforbudet i åndsverkloven § 39 I første ledd om kontroll av offentliggjøring av verket gjør seg kanskje ikke like sterkt gjeldende for næringsdrivende som med vitende og vilje oppretter et driftstilbehørspant. Jeg har foreslått å fjerne brukskravet for immaterialrettigheter, slik at brukskravet ikke lenger er til hinder for at opphavsrett og rett til utøvende kunstners fremføring inngår i driftstilbehørspantet. For å ivareta hensynet til at arvingene eller opphavsmannen/kunstneren skal kunne kontrollere offentliggjøring av verket, mener jeg derfor at disse rettighetene må unntas fra driftstilbehørspantet dersom de er ervert ved arv.

Videre bør det presiseres på hvilket tidspunkt en immaterialrett går ut av driftstilbehørspantet. Dette har jeg drøftet i punkt 2.2.1. Ordlyden "rådigheten" i panteloven § 3-7 tredje ledd første punktum bør tilpasses immaterialrettighetene. En måte å gjøre dette på er at det tilføyes at for immaterialrettigheter er det avtaletidspunktet som avgjør når rettigheten går ut av driftstilbehørspantet ved salg og utskiftning.

I § 3-7 bør det også etter min mening tilføyes at lisensiering kan skje innenfor rammene i § 3-7, slik at lisensiering fører til at en immaterialrett går ut av driftstilbehøret. Dette er en endring av dagens rettsstilling, hvor man må foreta en utvidende tolkning av å "bruke pantet på vanlig måte" jf. § 1-7 første ledd. Jeg mener at en slik regel er fornuftig fordi det bedre legges til rette for utstedelse av lisenser når lisenshaver erverver lisensen uten påhefte av panteretten og realisasjon av driftstilbehøret ikke fører til at lisensen faller bort.¹⁴⁴ Det ville også ha vært tungvint med en regel som i § 1-7, hvor panthaver kan kreve at hans samtykke må innhentes ved lisensiering. Et slikt samtykke kunne riktignok ha blitt gitt ved inngåelse av panteavtalen. Likevel er det etter min mening ikke nødvendig med en regel som krever panthavers samtykke til lisensiering. Panthavers interesser er tilstrekkelig ivarettatt gjennom kravene om at lisensiering må være innenfor forsvarlig drift og ikke vesentlig forringe panthavers sikkerhet. I denne retningen trekker også det faktum at driftstilbehørspanthaver også ofte har pant i fordringen som oppstår ved lisensavtalen jf. panteloven §§ 4-4 eller 4-10.

Rekommandasjon nr. 184 i UNCITRALs tilleggsretningslinjer anbefaler at salg eller lisensiering av en immaterialrett som inngår i det vi i Norge kaller et tingsinnbegrep, medfører bortfall av sikkerhetsretten i to tilfeller. Det ene er når den sikrede samtykker. Det andre er når en ikke-eksklusiv lisens utstedes "...in the ordinary course of the licensor's business and the licensee had no knowledge that the licence violated the rights of the secured creditor under the security agreement."¹⁴⁵ Det andre unntaket ligner mest på den regelen jeg har foreslått. Å innføre et krav om at erverver

¹⁴⁴ Samme løsning i høringsnotatets punkt 3.3.

¹⁴⁵ Se s. 82 i tilleggset.

av rettigheten selv må vurdere om det var innenfor rammen av forsvarlig drift å selge eller utlisensiere rettigheten, vil vanskeliggjøre bevissituasjonen ved en eventuell tvist. Etter mitt skjønn er det heller ikke behov for å skille mellom utstedelse av eksklusive og ikke eksklusive rettigheter når panthavers interesser blir tilstrekkelig ivaretatt ved regler om at lisensiering må skje innenfor forsvarlig drift. Det har dessuten en egenverdi at reglene for lisensiering av driftstilbehørspantsette immaterialrettigheter er like som for salg og utskiftning av immaterialrettigheter og andre formuesgoder. Jeg mener derfor det er mest hensiktsmessig å la lisensiering reguleres av panteloven § 3-7.

5.1.3 Felles lovendringer for driftstilbehørspantsettelse og enkeltvis pantsettelse

Det bør også foretas noen justeringer i panteloven som er felles for immaterialrettigheter som inngår i driftstilbehørspantet og de som etter mitt forslag kan pantsettes enkeltvis. En av disse justeringene gjelder § 1-9 om når panthaver utenom vanlig forfallstid kan kreve pantekravet innfridd.¹⁴⁶ Slik innfrielse bør i alle fall kunne kreves når patentsøknad ikke innvilges og når immaterialrettigheten av ulike grunner faller bort. Slikt bortfall av patent- eller planteforedlerretten kan skyldes at rettigheten erklæres ugyldig, at årsavgiften ikke betales, avkall eller andre grunner. Se patentloven §§ 51, 52 og 54 samt planteforelderloven §§ 15, 16, 17 og 18.

Panteloven § 1-7 andre ledd om "forsvarlig stell og vedlikehold av pantet, slik at panthaverens sikkerhet ikke blir redusert" bør språklig tilpasses immaterialrettighetene. Som jeg var inne på i punkt 3, bør denne plikten i alle fall omfatte krav om bruk for å hindre bortfall av rettigheten og en plikt til å fornye registreringen. En lignende regel er å finne i rekommandasjon nr. 246 i tillegget til UNCITRALs retningslinjer. Der anbefales det at den sikrede og den som utsteder sikkerheten avtaler at den sikrede skal kunne ta skritt for å ivareta verdien av sikringsobjektet.

¹⁴⁶ Høringsnotatet foreslår å legge til en ny bokstav f) i pantel. § 1-9, som har flere endringer enn hva som er relevant for min avhandling.

6 Avsluttende bemerkninger

I debatten om særskilt pantsettelse av immaterialrettigheter forslår jeg at partene selv bør kunne velge mellom a) enkeltvis pantsettelse av rett til patentsøknader, meddelte patenter og planteforedlerrett eller b) om disse rettighetene skal omfattes av driftstilbehøret. Av immaterialrettighetene som er opplistet i panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b), er det disse tre rettighetene som rettslig sett er best egnet for enkeltvis pantsettelse. Det er størst praktisk behov for enkeltvis pantsettelse av patenter og rett til patentsøknad. Planteforedlerretten bør kunne pantsettes enkeltvis fordi den kan henge tett sammen med patentretten etter reglene om tvangslisens. De øvrige immaterialrettighetene bør etter min mening forbli en del av driftstilbehøret uten et krav om at de må brukes i næringsvirksomhet eller at de må være ment for slik bruk.

Jeg mener denne løsningen vil legge til rette for at det gis lån som tilsvarer de immaterielle rettighetenes reelle verdi. Hensynet til kredittskapning bør gå foran hensynet til å beholde en pantsettelseshjemmel som ikke fungerer til sitt fulle. Mitt forslag tar i større grad enn dagens lovhjemmel høyde for at det finnes ulike måter å drive næringsvirksomhet med immaterielle rettigheter på. I tillegg åpner løsningen min for at virksomheter som benytter immaterielle rettigheter som en handelsvare kan pantsette disse. Videre utvides kretsen av potensielle långivere, noe som kan være fornuftig ut fra et konkurransemessig synspunkt. Samtidig ivaretas noen av fordelene med tingsinnbegrepspant/driftstilbehørspant. Immaterielle rettigheter som overlapper eller på andre måter er koblet til andre rettigheter kan holdes samlet. Rettigheter som er knyttet til det fysiske driftstilbehøret kan pantsettes sammen med dette. Det kan være gunstig både ved utøvelsen av rettighetene, ved en eventuell realisasjon og ved fortsatt drift etter realisasjonen. Løsningen min legger også opp til at partene får et mer aktivt forhold til immaterialrettighetenes verdi som panteobjekt fordi ikke alle rettighetene automatisk følger med ved opprettelsen av et driftstilbehørspant. Utformingen av regelen vil neppe medføre problemer og regelen vil etter min mening være oversiktlig og enkel å bruke i praksis.

Så vidt jeg kan se, skiller mitt forslag seg fra hva teoretikere og høringsnotatet har foreslått. Det blir derfor interessant å se hvilke innspill høringsinstansene kommer med og hva lovgiver mener er den mest hensiktsmessige måten å gi lån med

sikkerhet i immaterialrettighetene på. Om en lovendring vil føre til at aktørene i næringslivet anser pantsettelse av immaterialrettighetene som en velegnet måte å skaffe nødvendig likviditet på fremfor som en "siste utvei",¹⁴⁷ blir også spennende å se.

¹⁴⁷ Uttrykt av noen av aktørene i høringsnotatet punkt 3.1.

7 Kilderegister

7.1 Litteratur

- Brækhus/Berg 2005 Brækhus, Sjur og Borgar Høgetveit Berg, *Omsetning og kreditt 2: pant og annen realsikkerhet*, 3. utg., Oslo 2005
- Dahlgren/Rune 1996 Dahlgren, Rolf og Christer Rune, *Företagshypotek m.m En lagkommentar*, Stockholm 2. utg, 1996
- Dyb-Halleraker 2010 Dyb-Halleraker, Anja, *Pant i immaterielle rettigheter*, Wikborg Reins Teknologi, Media, Telekom og Immaterialrett Update, 2010 s. 28-29.
Tilgjengelig på: <http://www.e-pages.dk/wikborgrein/14/28> (3. februar 2012)
- Iversen/Kristensen 2010 Kristensen, Lars Hedegaard og Bent Iversen, *Panteret*, 3. utg., København 2010
- Marthinussen 2010 Marthinussen, Hans Fredrik, *Forholdet mellom panteretten og det sikrede kravet*, Oslo, 2010.
- Rognstad/Lassen 2009 Rognstad, Ole-Andreas og Birger Stuevold Lassen, *Opphavsrett*, Oslo 2009
- Sandvik/Krüger/Giertsen 1982 Sandvik, Tore, Kai Krüger og Ole Johan Giertsen, *Norsk panterett*, Bergen 1982
- Schovsbo/Rosenmeier 2011 Schovsbo, Jens og Morten Rosenmeier, *Immaterialret*, 2. utg., 2011
- Skoghøy 1996 Skoghøy, Jens Edvin Andreassen, "Factoring og factoringpant", *Jussens Venner*, 1996 s. 1-43
- Skoghøy 1997 Skoghøy, Jens Edvin Andreassen, "Pantsettelse av immaterielle rettigheter", *Ånd og rett - festskrift til Birger Stuevold Lassen*, 1997 s. 935-945
- Skoghøy 2008 Skoghøy, Jens Edvin Andreassen, *Panterett*, Oslo 2008.
- Stenvik 2006 Stenvik, Are, *Patentrett*, Oslo 2006
- Wold 2006a Wold, Erik, "Immaterialrettigheter som panteobjekt", *Lov og Rett* 2006 s. 613-627

7.2 Lover

7.2.1 Gjeldende lover

1961	Lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v.0 (Åndsverkloven - åvl.)
1967	Lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter (Patentloven - patl.)
1970	Lov 17. april 1970 nr. 21 om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere (arbeidstakeroppfinnelsesloven).
1980	Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (Panteloven - pantel.)
1984	Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (Dekningsloven – deknsl.)
1985	Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (Foretaksregisterloven - fregl.)
1985	Lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. (Foretaksnavneloven - ftnavnl.)
1988	Lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp (Kjøpsloven - kjl.)
1990	Lov 15. juni 1990 nr. 27 om vern av kretsmønstre for integrerte kretser (Kretsmønsterloven - kretsml.)
1992	Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (Tvangsfullbyrdelsesloven - tvangsl.)

1993	Lov 12. mars 1993 nr. 32 om planteforedlerrett (Planteforedlerloven – plfl.)
1996	Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (Petroleumsloven – petrl.)
2003	Lov 14. mars 2003 nr. 15 om beskyttelse av design (Designloven - dsl.)
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (Akvakulturloven)
2009	Lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (Markedsføringsloven – mfl.)
2010	Lov 26. mars 2010 nr. 8 om beskyttelse av varemerker (Varemerkeloven – vml.)

7.2.2 Opphevede lover

1910	Lov 7. februar 1910 nr. 5 om varemerker og om utilbørlige varekjendtegn og forretningsnavn
1961	Lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker

7.2.3 Utenlandske lover

1967	Lov 1967:837 Patentlag (svensk)
2006	Lov 9. mars 2006 nr. 158 om tinglysning (dansk)
2008	Lov 2008:990 om företagshypotek (svensk)

7.3 Forskrifter

1980	Forskrift 21. november 1980 nr. 14 til lov om pant (Pantelovforskriften)
1995	Forskrift 3. november 1995 nr. 875 om tinglysing (Tinglysingsforskriften)

7.4 Forarbeider

7.4.1 Forkortelser

Rådsegn 8	NUT-1970-2 Rådsegn 8 - Om pant
Prp.39	Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) Om pantelov

7.4.2 Fullstendig oversikt

Innst. O. nr. 19 (1979-1980)	Innstilling fra justiskomiteen om pantelov og lov om endringer i lov av 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing og i en del andre lover
Innst.101 L (2009-2010)	Innstilling fra justiskomiteen om lov om beskyttelse av varemerker (varemerkeloven)
NUT-1958-1	Innstilling til lov om varemerker
NUT-1970-2	Rådsegn 8 Om pant
NOU 1993 nr. 16	Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v (Falkanger-utvalget)
Ot.prp.nr.26 (1959-1960)	Opphavsrett til åndsverk
Ot.prp.nr.68 (1959-1960)	Om lov om varemerker m.v. og lov om fellesmerker
Ot.prp.nr.57 (1971-1972)	Lov om markedsmisbruk

Ot.prp. nr.39 (1977-1978)	Pantelov
Ot.prp.nr.50 (1984-1985)	Om A) Lov om registrering av foretak B) Lov om enerett til firma og andre forretningskjennetegn (fimaloven) C) Lov om prokura
Ot.prp.nr.34 (1989-1990)	Om lov om vern av kretsmønstre for integrerte kretser
Ot.prp.nr.65 (1990-1991)	Tvangsfullbyrding og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdingsloven)
Ot.prp.nr.15 (1994-1995)	Om lov om endringer i åndsverkloven m.m
Ot.prp.nr.98 (2008-2009)	Beskyttelse av varemerker (varemerkeloven)
Ot.forh. (1979-1980) s. 140	(Ingen tittel)

7.5 Tolkingsuttalelser

JDLOV-1983-3998	Tolkingsuttalelse av 25. januar 1984
-----------------	--------------------------------------

7.6 Rettspraksis

Rt. 1992 s. 1629	"Kunderegisterdommen"
Rt. 2004 s. 1474	"Domenenavnet volvoimport.no"

7.7 Internettsider

7.7.1 Høringsnotatet

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2012/horing---utredning-om-sarskilt-pantsette/horingsnotat.html?id=671819>

7.7.2 UNCITRALs retningslinjer

"Retningslinjene", UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions fra 2007:

http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/security-lg/e/09-82670_Ebook-Guide_09-04-10English.pdf

"Tillegget", UNCITRAL Supplement on Security Rights in Intellectual Property fra 2010:

http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/security-lg/e/10-57126_Ebook_Suppl_SR_IP.pdf

7.7.3 Lovkommentarer

Norsk:

<http://www.rechtsdata.no>

Dansk:

www.jura.karnovgroup.dk

Svensk:

www.juridik.karnovgroup.se

7.7.4 Diverse nettsider

Bokmålsordbok:

www.sprakradet.no

Patentstyrets hjemmesider:

www.patentstyret.no

Plantesortnemndas hjemmesider:

<http://www.plantesortsnemnda.no/hjem>